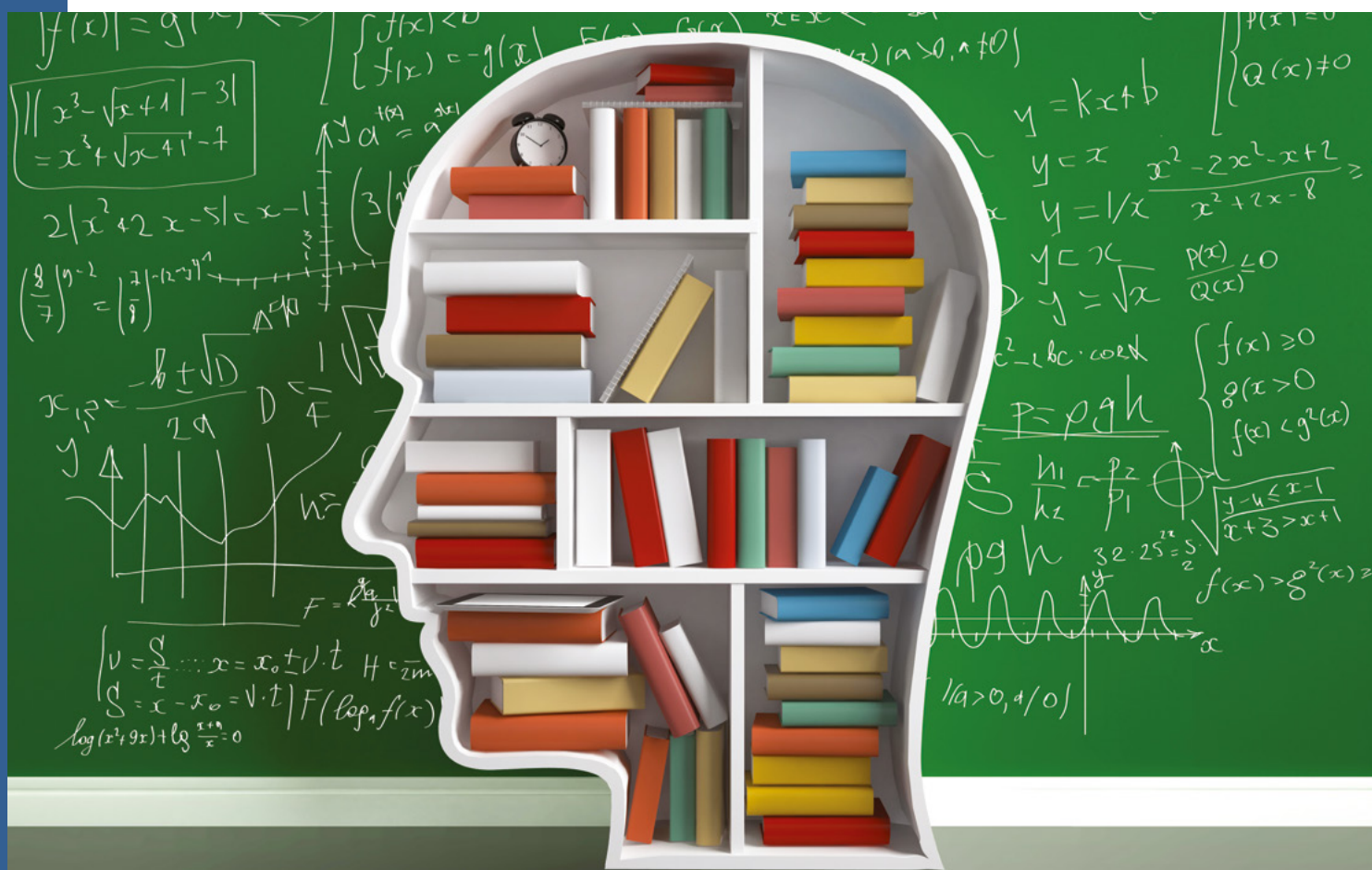

ROZWÓJ I ŚRODOWISKO

Wiedza i edukacja w rozwoju lokalnym

ZADANIE DLA DECYDUJĄCYCH O ROZWOJU

Depositphotos/peshkova

Samorządność to ciągła nauka, poszukiwanie najlepszych rozwiązań oraz dbałość o sukcesywny, krok po kroku, rozwój lokalnej społeczności i miejsca, które ona zamieszkuje.

DR HAB. INŻ. ARCH. MACIEJ BORSA, PROF. NDZW. WYŻSZEJ SZKOŁY TECHNICZNEJ W KATOWICACH

wiceprezes Towarzystwa Urbanistów Polskich, przewodniczący Komisji Kwalifikacyjnej Rzeczoznawców TUP

W Polsce samorządność budujemy od przeszło 30 lat. Większość gmin odnosi na tym polu istotne sukcesy, ale nietrudno zauważyć, że nie wszystkie. Po ćwierć wieku bez głębszych analiz widać, kto te minione lata lepiej, a kto gorzej wykorzystał. Dlaczego sukcesy na tym polu nie rozkładają się równomiernie? Czy to tylko wynik pogłębiania się wcześniej występujących różnic? A może to głównie wyraz sprawności w pozyskiwaniu środków, wspartej dobrymi układami politycznymi z ich dawcami?

Przyczyny są różne, ale u ich źródeł leży umiejętność dostrzegania faktycznych wyzwań i odpowiednio wczesna reakcja na nie podejmowanymi działaniami. Obserwowanie występujących zjawisk i toczących się procesów tworzy odpowiednią wiedzę

o stanie faktycznym. Do tego potrzebne są jeszcze wzorce, jak w konkretnym splocie okoliczności postępować. Transformacja systemowa podważała wiele wcześniej obowiązujących wzorców, tym samym osłabiając pewność działania samorządów. Brakowało wiedzy, jak działać, często poddawano się modom, zastępującym rozważne indywidualne myślenie. Kształtowaniu się mód sprzyjali również donatorzy, operatorzy różnych programów operacyjnych, wspierając rozwiązania, które po latach możemy uznać za chybione, na przykład dekompozycja i dekoncentracja zabudowy, różne formy tak zwanej betonozy czy oderwanego od szerszych powiązań przestrzennych kształtowania sieci usług i infrastruktury.

Podchwytywaniu przejściowych mód sprzyjała też kadencyjność władz i wynikająca z niej chęć swoistego przypodobania się

mieszkańcom. Ale kadencyjność to przecież warunek systemowy leżący u podstaw samorządności, nie powinien więc usprawiedliwiać niższej skuteczności działania. Z drugiej strony trudno potępiać ambicje „pokazania się”, spektakularnego, choć kosztownego zmaterializowania sukcesu wyborczego i chęci jego utrwalenia. Ale działania te powinny przynieść lepsze, trwalsze efekty, a myślenie kolejnymi kadencjami temu, niestety, nie sprzyjało.

FAZA EKSPERYMENTU

Ale był też czynnik obiektywny – polska samorządność przed 30 laty to był swoisty eksperyment. Odchodzono od systemu krytykowanego za niesprawność, która wynikała przede wszystkim z nieposzanowania indywidualnych czy w ogóle oddolnych inicjatyw. Ale z drugiej strony konkretnie co do przyszłości nie znano, ona dopiero się kształtowała. Nowy system decyzje przenosił na niższe poziomy władzy, lecz myślenie „odgórne”, w postaci liczenia na odgórną interwencję lub szczegółowe regulacje, wręcz „wytyczne” prawne, częściowo pozostały jako zła praktyka, pozostałość po odchodzącym w przeszłość systemie. Do dziś słyszy się zresztą głosy o potrzebie odgórnej interwencji, powrotu do urzędowych standardów, a system prawny polityki rozwoju poszerzany jest o kolejne specustawy, ograniczające kompetencje władz w terenie. To konsekwencje złych doświadczeń dotyczących słabości strategicznego, długofalowego myślenia na poziomie lokalnym.

BUDOWANIE WIEDZY

Bo do takiego myślenia potrzeba innego rodzaju wiedzy. Nie tylko tej pozwalającej właściwie ocenić lokalne uwarunkowania i potrzeby, ale też tej, która pozwala w tym kontekście skutecznie działać. A sytuacja była skrajnie dynamiczna, wiele prawidłowości, utartych schematów podlegało redefinicji. Dynamika nie ustaje – szok transformacyjny ustąpił, ale zastąpiło go niezwykle przyspieszenie cywilizacyjne, gdzie rzeczywistość wciąż rozwija się według zupełnie nowych schematów. I nie jest to tylko wynik przemian politycznych w Polsce, dynamiki takiej doświadczał i nadal doświadcza w zasadzie cały świat. Większość wzorców działania sprzed ćwierćwiecza zdezaktualizowała się, zależności przyczynowo-skutkowe są inne, często nietrwałe, zmienne, silniej powiązane ze specyficznym kontekstem, a więc trudne do przewidzenia. Proces zarządzania, a także wspierająca go wiedza ekspercka rozrastają się i komplikują, ale także coraz szybciej zmieniają. Nie ma już praktycznie uniwersalnych wzorców, każda sytuacja musi być traktowana jako unikalna, specyficzna w określonym miejscu i w bieżącej sytuacji. To stawia coraz wyższe wymagania przed lokalnymi politykami, samorządowcami, pracownikami administracji i służb komunalnych, ale także przed ekspertami. Ich wiedza musi być co najmniej równie dynamiczna jak rzeczywistość, w której funkcjonują.

Dla codziennej praktyki ważne staje się to, że wiedza o procesach rozwoju znacząco poszerza się, a tym samym komplikuje, ujawniając coraz nowsze zależności, powiązania i konteksty. Niemożliwe jest, by pojedyncza osoba mogła opanować pełen zakres tej wiedzy i stale utrzymywać go na niezbędnym poziomie aktualności. Pojawia się więc problem podziału kompetencji, specjalizacji ekspertów, konieczności tworzenia struktur i praktyki współpracy, szanującej występujące odrębności. Dla zarządzających rozwojem na poziomie

samorządowym pojawia się też problem – komu ufać, która z wyspecjalizowanych dziedzin powinna w danej sytuacji mieć dominujące czy koordynujące znaczenie. Wzrost zasobów wiedzy powoduje więc problemy organizacyjne, związane z ich zarządzaniem, a w zasadzie z celowym wykorzystaniem tego, co wiemy lub możemy wiedzieć.

Niestety, opanowaniu sytuacji nie sprzyja obecny system kształcenia. Reformy akademickie ostatnich lat ograniczyły praktyczną, wysoce użyteczną interdyscyplinarność dynamicznie wcześniej rozwijających się kierunków „gospodarka przestrzenna” na różnego typu uczelniach. Przez dość krótki okres swojego działania dostarczyły one wielu niezwykle przydatnych pracowników urzędów gmin, znacząco wzmacniając ich potencjał merytoryczny na polu rozwoju. Jednak nowa polityka wobec uczelni nie sprzyja ani badaniom, ani dydaktyce w dyscyplinach pośrednich, łączących różne kompetencje – społeczne, techniczne, środowiskowe i finansowo-organizacyjne. Jest to bardzo złe dla praktyki, gdyż konieczność łączenia wiedzy i umiejętności działania w różnych sferach przechodzi z absolwentów na ich pracodawców, w tym wypadku na zarządzających polityką rozwoju.

Rozszerzanie wiedzy w wielodyscyplinarnym spektrum, decydującym o strategicznych kierunkach przemian gmin, jest warunkiem sukcesu polityki rozwoju na poziomie lokalnym.

Także sfera rozwoju przestrzennego, urbanistyki, przeżywa podobny kryzys, gdyż kształcenie w zasadzie ogranicza się do umiejętności sporządzania dokumentów planistycznych, co do kształtu których są zresztą uzasadnione wątpliwości, wobec trwających prób reformowania systemu planowania. Natomiast niemal nieuwzględniany jest aspekt projektowania przestrzeni w mniejszym wymiarze, ale za to z większą szczegółowością i z uwzględnieniem szerszego kontekstu, nie tylko formy architektonicznej. Dominacja planowania nad projektowaniem uwidacznia się wyraźnie w gminach – wspomniana „betonoza” czy wynikająca z niewiedzy nieumiejętność myślenia kategoriami zielonej infrastruktury są tego najlepszymi, choć przykrymi przykładami.

Wszystko wskazuje więc na to, że rozszerzanie wiedzy w wielodyscyplinarnym spektrum, decydującym o strategicznych kierunkach przemian naszych gmin, jest dziś jednym z najważniejszych warunków sukcesu polityki rozwoju na poziomie lokalnym. Musimy edukować ekspertów, ale również tych, którzy z usług eksperckich korzystają. Idea kształcenia przez całe życie w tej sferze pokazuje swój wymiar praktyczny, wiążący się z efektywnością wykorzystania spodziewanych, nader znaczących środków, które powinniśmy efektywnie wykorzystywać. To już nie tylko wielka idea, ale też ogromne praktyczne zadanie – dla tych, którzy decydują w polityce rozwoju, oraz dla tych, którzy dla jej potrzeb kształcą. ■

Garnizon
w Gdańsku.
Gęsto nie znaczy
nieatrakcyjnie

NAUKA W PROCESACH ROZWOJU

Stała edukacja to warunek konieczny, aby zrozumieć procesy zachodzące w dzisiejszym świecie.

DR HAB. INŻ. ARCH. IZABELA MIRONOWICZ, PROF. UCZELNI

Katedra Urbanistyki i Planowania Regionalnego, Wydział Architektury, Politechnika Gdańska

Słowo „rozwój” ma zazwyczaj pozytywne konotacje. Często w zgodzie z definicją zawartą w Słowniku Języka Polskiego PWN rozumiemy go jako „proces przechodzenia do stanów lub form bardziej złożonych lub pod pewnym względem doskonalszych”, z intuicyjnym naciskiem na ową rosnącą „doskonałość”. Tymczasem może większą wagę powinniśmy przywiązywać do rosnącej złożoności, bowiem ma ona bardzo konkretne przełożenie na decyzje, jakie podejmujemy w odniesieniu do naszych regionów, miast, miasteczek, wsi i osiedli. Jeśli nie rozumiemy zasad działania, podejmujemy decyzje niejako „na ślepo”, bez uświadomienia sobie, jakie może to przynieść rezultaty. Dlatego tak ważny jest element edukacji, i to edukacji stałej.

WZROST GOSPODARCZY TO NIE ROZWÓJ

Dla wielu pojęcie rozwoju nierozzerwalnie kojarzy się z pojęciem wzrostu: gospodarczego, społecznego, technicznego. Nawet Encyklopedia PWN oznajmia, że rozwój gospodarczy to „jakościowe i strukturalne zmiany w gospodarkach będące następstwem wzrostu gospodarczego”. Współczesna nauka kwestionuje ten pogląd. Wiele badaczy, wśród których wymienić można Thomasa Piketty’ego, Marianę Mazzucato czy laureata Nagrody Nobla

w dziedzinie ekonomii, Josepha Stiglitz, przedstawia solidne dowody na to, że wzrost, w szczególności wzrost gospodarczy mierzony wzrostem PKB, wcale nie jest zjawiskiem pozytywnym. Wyniki badań dowodzą, że jest przeciwnie; że tak rozumiany wzrost jest szkodliwy społecznie i środowiskowo, a także – co może wydawać się niektórym paradoksalne – gospodarczo. Nasza intuicyjna, najczęściej potoczna wiedza o świecie, w jakim żyjemy, wymaga stałej weryfikacji. Michał Białek w rozmowie z Michałem Sutowskim dla „Krytyki Politycznej” opisywał niedawno eksperyment, który pokazał, że pewni swojej wiedzy respondenci nie potrafili wyjaśnić zasady działania długopisu czy spłuczki w toalecie, a jednocześnie byli przekonani, że rozumieją znacznie bardziej złożone i specjalistyczne zagadnienia, takie jak zależności ekonomiczne.

Wiedza nie jest kompletna, jest stale uzupełniania i wzbogacana. A edukacja jest jedynym narzędziem, które pozwala nam na coraz lepsze rozumienie otaczającego nas świata i nas samych w oparciu o tę wiedzę, a nie zestaw naszych, często błędnych, przekonań. Ta edukacja dotyczy wszystkich, także, a może nawet przede wszystkim, osób będących specjalistami w jakiejś dziedzinie. Bez stałego doskonalenia zawodowego stracą oni kontakt z bieżącym stanem wiedzy w swojej specjalności.

6 x 1. Mironowicz

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TO ILUZJA

Will Steffen, znakomity badacz antropocenu, pokazuje, podobnie jak wielu innych naukowców, jak od lat 50. XX wieku rozpoczęło się tak zwane „wielkie przyspieszenie” wpływu człowieka na środowisko, mierzone z jednej strony znaczącym wzrostem liczby ludności, PKB, urbanizacji, bezpośrednich inwestycji zagranicznych, zużyciem wody, energii czy nawozów sztucznych, a z drugiej – równie intensywnym wzrostem emisji dwutlenku węgla, metanu, tlenków azotu, temperatury Ziemi, zakwaszania oceanów czy wylesiania. O tego typu zjawiskach wielki brytyjski i amerykański ekonomista, Kenneth Boulding, miał powiedzieć, że „każdy, kto wierzy, że wykładniczy wzrost może trwać wiecznie w skończonym świecie, musi być albo szaleńcem, albo ekonomistą”. Rozwój wiedzy i zrozumienia współzależności zachodzących procesów doprowadził do

powstania politycznej koncepcji zrównoważonego rozwoju, który dzisiaj najczęściej przedstawiany jest jako taki wzrost gospodarczy, który uwzględnia wpływ na środowisko. Pamiętajmy, że „klasyczna” ekonomia kompletnie pomijała środowiskowe koszty rozwoju, zaliczając je do tak zwanych „efektów zewnętrznych”. Dopiero narodziny ekonomii ekologicznej w latach 70. XX wieku zaczęły stawiać ten problem jako konieczny element modelu gospodarczego. Obecnie bardzo często koncepcja zrównoważonego rozwoju wdrażana jest jako zielony wzrost, który próbuje pogodzić wzrost gospodarczy nie tylko z ochroną środowiska, ale także ze sprawiedliwością społeczną. W praktyce postuluje on zmniejszenie negatywnego wpływu wzrostu gospodarczego na środowisko (na przykład poprzez podniesienie produktywności i efektywności wykorzystania zasobów czy innowacje), przejście na model gospodarki o obiegu zamkniętym (tak zwanej gospodarki cyrkularnej) i cyfrowej, która podniesie powszechny poziom życia („przyływ podniesie wszystkie łodzie”) oraz wdrożenie rozmaitych instrumentów (na przykład subsydia czy podatki), które wesprą funkcjonowanie gospodarki „zielonego wzrostu”.

Wszystko to brzmi bardzo obiecująco, prawda? Jest tylko jeden problem. Współczesna wiedza w największym skrócie mówi, że jest to podejście obarczone wieloma błędami, by nie powiedzieć wprost, że błędne.

Rozwój przestrzenny musi odbywać się wyłącznie w obszarach już zurbanizowanych. Takie regulacje przyjęła już na przykład Flandria.

WZROST GOSPODARCZY JEST EKOLOGICZNIE NIEZRÓWNOWAŻONY

Iluzją okazało się zmniejszenie zużycia zasobów wobec rosnącej produkcji. Nawet jeżeli zużywamy mniej zasobów na każdą wyprodukowaną jednostkę danego dobra, to tych dóbr produkujemy tak znacząco więcej, że zużycie zasobów cały czas rośnie, choć rośnie relatywnie wolniej niż gospodarka. Dobrym przykładem są tu elektryczne samochody. Zużywają one mniej paliw kopalnych w trakcie eksploatacji, bo jednak należy jakoś wyprodukować energię elektryczną do ich zasilania i często jest to energia uzyskana z paliw kopalnych. Jednak do ich produkcji, w związku z rosnącym zapotrzebowaniem, zużywa się więcej innych materiałów, np. metalu, plastiku oraz energii. W efekcie wymiana „tradycyjnych” samochodów na elektryczne wcale nie zmniejsza zużycia zasobów.

Empiryczne dowody, choćby te skrupulatnie zebrane przez Thomasa Piketty’ego, pokazały, że wzrost gospodarczy nie tylko nie zmniejsza, ale wręcz powiększa nierówności społeczne, zatem teoria „podnoszenia wszystkich łodzi” nie wytrzymała konfrontacji z rzeczywistością. Wiele prac, w tym w szczególności Mariany Mazzucato, przekonująco zakwestionowało rolę sektora prywatnego działającego w ramach gospodarki wolnorynkowej w tworzeniu innowacji.

Także gospodarka o obiegu zamkniętym, tak pięknie prezentująca się na schematach, jest niemożliwą do wdrożenia metaforą – choćby dlatego, że nie można ponownie użytkować energii, na co zwracał uwagę Nicholas Georgescu-Roegen już w latach 60. XX wieku, a ponowne użytkowanie materiałów jest ograniczone. Jak przypomniał Federico Demaria w swoim wystąpieniu do Komisji Europejskiej w kwietniu 2018 roku, „gospodarka światowa

wprowadza do ponownego użytkowania 10% materiałów, ale połowa z nich jest przetwarzana na energię, a zatem nie może być ponownie użytkowana”. Zatem „niewygodna prawda, z którą muszą się zmierzyć decydenci polityczni, jest następująca: wzrost gospodarczy jest ekologicznie niezrównoważony”.

W konsekwencji „należy zredukować całkowite zużycie materiałów i energii, poczynając od krajów rozwiniętych”. Federico Demaria zawarł w tym krótkim żądaniu ideę dewroztu, koncepcji rozwijanej od lat 70. XX wieku, której współczesnymi najważniejszymi zwawcami, oprócz niego samego, są na przykład Tim Jackson, Peter Victor czy Kate Raworth, twórczyni idei „ekonomii obwarzanka” wdrażanej praktycznie, między innymi, przez Amsterdam. Podobne, a nawet bardziej „radikalne” postulaty zostały sformułowane przez niemal 11 tysięcy naukowców, którzy podpisali się pod artykułem opublikowanym na początku 2020 roku w czasopiśmie „BioScience”, ostrzegającym przed skutkami katastrofy klimatycznej.

Tu wiążą się dwa ważne wątki.

Jest poza dyskusją, że to człowiek i generowany przez niego wzrost gospodarczy doprowadził do katastrofy klimatycznej, ze skutkami której już dzisiaj mierzą się regiony, miasta, miasteczka i wsie. Mierzy się cała planeta. Nie pomogą w ukryciu tej naukowo udowodnionej prawdy, co przejrzyście pokazuje w swojej niedawno wydanej książce „The New Climate War” Michael E. Mann, zabiegi wpływowych denialistów, w szczególności związanych z lobby paliwowym. Niestety, skala wyzwań będzie rosła, ponieważ procesów degradacji nie da się zatrzymać szybko i łatwo (o ile o ogóle). To kolejny powód, dla którego musimy wszyscy weryfikować i uaktualniać wiedzę o procesach rozwoju. Musimy wszyscy się uczyć,

Lyon. Gęstość nie kłóci się z jakością

jak nadać słowu „rozwój” sens, który nie prowadzi do destrukcji Ziemi, ale do przetrwania i lepszej adaptacji do złożoności świata.

POLSKI SYSTEM PLANOWANIA

Warto może w tej globalnej perspektywie spojrzeć na polski system planowania przestrzennego i prowadzenia polityk nomen omen rozwoju.

Być może nie wszyscy odnotowali, że pod koniec zeszłego roku zmienił się znacząco system planowania przestrzennego w naszym kraju (rys. 1). Został on mianowicie włączony w system planowania strategicznego w wyniku nowelizacji ustawy o prowadzeniu polityki rozwoju, jaka miała miejsce pod koniec 2020 roku. Obecnie dokumenty strategiczne mają bezpośredni i namacalny wpływ na dokumenty planistyczne (rys. 2). Co to w praktyce oznacza?

Musimy w dokumentach strategicznych zdefiniować, co dla nas oznacza rozwój i jak zamierzamy go wdrażać w naszych regionach, miastach, miasteczkach, wsiach i osiedlach. Musimy w konsekwencji także określić, czym dla nas jest rozwój przestrzenny. Jest poza dyskusją, że w procesie planowania przyszłości powinny zostać uwzględnione postulaty popierane przez wspomniane 11 tysięcy naukowców, którzy jasno definiują sześć obszarów działań, które należy natychmiast podjąć, aby ludzkość mogła w ogóle przetrwać. Są to: (1) radykalne zmniejszenie zużycia energii, (2) redukcja krótkotrwałych zanieczyszczeń (metan, sadza, fluorowęglowodory), (3) ochrona i przywracanie naturalnych ekosystemów ziemskich, (4) przestawienie się na żywność pochodzenia roślinnego, (5) zbudowanie gospodarki nieopartej na wroście i (6) stabilizacja, a lepiej: zmniejszenie liczby ludności świata.

Jak przetłumaczyć te wymagające postulaty na lokalne działania na Podkarpaciu, w Warszawie, Kartuzach czy Przesieciu?

MIASTO 15-MINUTOWE

Po pierwsze, oznacza to, że rozwój przestrzenny musi odbywać się wyłącznie w obszarach już zurbanizowanych. Takie regulacje przyjęła już na przykład Flandria, która będzie wdrażać strategię „zero greenfield development” (zakaz zabudowy na terenach niezabudowanych). Oznacza to zazwyczaj, szczególnie w miastach i miasteczkach, zwiększenie gęstości zabudowy, jednak, wbrew popularnym sądom, nie oznacza to wcale obniżenia jakości życia. Przeciwnie, w wielu przypadkach zwiększa dostępność usług publicznych takich jak przedszkola, szkoły czy ośrodki zdrowia, a także terenów zielonych i sportowych. Jest też oczywiste, że pozwala na racjonalne zaplanowanie lokalnych centrów wyposażonych w rozmaite usługi, takie jak handel, gastronomia, rozrywka czy kultura. Pozwala także na powiększenie kontaktów społecznych i wytworzenie tak potrzebnych więzi sąsiedzkich. Dodatkowo redukuje mobilności, które generuje rozproszenie zabudowy, oraz zmniejsza ogólne użytkowanie energii, co jest szczególnie istotnym czynnikiem adaptacji klimatycznej. O tak oczywiście korzyści jak zmniejszenie szkodliwych emisji nie warto już nawet wspominać. Innymi słowy, jest to model miasta 15-minutowego. Docelowo prawdopodobnie powinniśmy się przyzwyczaić do myśli, że budownictwo jednorodzinne przechodzi do przeszłości i nie powinno w ogóle w miastach się pojawiać. Na wsiach także należałoby wykorzystywać wyłącznie już istniejące zasoby.

Rys.1

Rys. 2

Zwiększanie gęstości oznacza także ponowne użytkowanie obszarów i obiektów lub ich części, które nie znajdują dalszego zastosowania. Pamiętajmy, że miasta polskie mają zazwyczaj znacząco niższą gęstość zaludnienia (przeważnie średnio oscylującą wokół 3500 mieszkańców/km²) niż miasta europejskie, zwłaszcza te odznaczające się wysoką jakością życia, takie jak Wiedeń, Monachium czy Genewa.

Warto w tym kontekście wspomnieć, w obliczu wciąż jeszcze trwającej pandemii COVID-19, że coraz liczniejsze badania pokazują, iż gęstość nie ma decydującego wpływu na zwiększenie się zagrożenia zdrowotnego związanego z chorobami zakaźnymi. Miasto zwarte jest także miastem zdrowym. Obserwowany ostatnio trend kupowania działek w obszarach niezabudowanych, pozbawionych infrastruktury, w rezultacie przyspieszać będzie degradację środowiska i przyczyniać się do kolejnych katastrof.

TANIE UDOSKONALENIA

Gęstość i zróżnicowanie w mieście redukuje mobilności, ale ich oczywiście całkowicie nie eliminuje. Infrastruktura transportowa,

Most dla pieszych, rowerzystów
i tramwajów w Lyonie

przestrzenie publiczne muszą zapewnić powiązania pomiędzy różnymi częściami miasta, jednak same muszą się zmieniać. W tej kwestii także podejmowane są i powinny być kontynuowane działania, które mają ścisły związek z jakością życia w mieście. Konieczne jest „odszczelnianie” powierzchni. Przez lata przestrzenie publiczne konsekwentnie były pokrywane materiałami takimi jak asfalt, beton czy kamień, które utrudniały cyrkulację wody, a dodatkowo przyczyniały się do tworzenia miejskiej wyspy ciepła. Dziś widzimy w wielu miastach chodniki o powierzchni gruntowo-mineralnej czy pokryte zielenią torowiska tramwajowe. „Efektem ubocznym” jest tu generowanie powierzchni przystosowanej do wegetacji roślin, w szczególności drzew. Ważny jest także sprawiedliwy podział przestrzeni publicznych pomiędzy różnych użytkowników: pieszych, rowerzystów, pasażerów transportu miejskiego i użytkowników samochodów. Dzisiaj najczęściej jest tak, że ilość przestrzeni przeznaczona na potrzeby tych ostatnich jest, w przeliczeniu na przemieszczającego się człowieka, wielokrotnie większa niż pozostałych. Wydaje się, że w miarę równy podział przestrzeni publicznych pomiędzy różnych użytkowników jest wymogiem nie tylko środowiskowym, ale także demokratycznym.

Nie powinniśmy także unikać działań, które Richard Sennett nazywa „tanimi udoskonaleniami”. Nie stać nas na zielone dachy? To może zrobimy białe? A ograniczymy znacząco pochłanianie ciepła. W Kalifornii w niektórych miastach maluje się ulice białą farbą dokładnie w tym celu. Nie mamy pieniędzy na izolację cieplną i remont budynków? Może posadzmy rośliny pnące i dbajmy o nie. Ochronią nas latem od upału bez zużywających energię klimatyzatorów.

WAŻNA ROLA URBANISTÓW

To tylko kilka z coraz liczniejszych przykładów, jak można dziś rozumieć rozwój przestrzenny. Nie nastawiamy się na sprzedaż niezabudowanych, podziemskich gruntów deweloperom. To polityka samobójcza. Już za kilka lat, zapewne zaledwie za dekadę, będziemy musieli się zmierzyć nie tylko z coraz bardziej ekstremalnymi zjawiskami przyrodniczymi, ale także będziemy przeorganizowywać nasze życie w związku z nieuniknionymi migracjami klimatycznymi. Będziemy w innym systemie gospodarczym, wymuszonym choćby jedynie zmianami w użytkowaniu energii.

W tym kontekście widać jasno, jak ważne jest kształcenie specjalistów rozumiejących przestrzenne implikacje procesów rozwoju – urbanistów, których edukacja łączy wiedzę społeczną, środowiskową, ekonomiczną z technicznymi możliwościami wdrożeń rozmaitych koncepcji w realnej przestrzeni regionów, miast, miasteczek i wsi. Na polskich politechnikach od lat kształcą się tego rodzaju specjalistów. Uczelnie te łączą doświadczenie z nowoczesnością i przygotowują specjalistów pomagających sprostać nowym, nieznanym dotąd, wyzwaniom.

Nie można dziś sporządzać strategii bez udziału urbanistów, bo każda koncepcja rozwoju musi realizować się w konkretnej fizycznej przestrzeni. I to właśnie urbanisci rozumieją ten kontekst. Dysponują także narzędziami wdrażania przyjętych strategii w realnej przestrzeni.

Moim zdaniem najbardziej niebezpieczni doradcy to ci, którzy zaczynają swoją radę od stwierdzenia „Zawsze uważałem/uważałam, że...”. Widać nie chcieli się niczego nauczyć.

Nie słuchajcie ich.

Szukajcie wiedzy, nawet, a może zwłaszcza, jeżeli wybija was ona ze strefy komfortu. Jeżeli stwarza ona wyzwania, o których wcześniej nie myśleliście. Jeżeli zmusza do odważnych decyzji.

Pytajcie nie tylko „uznanych autorytetów” i „tłustych kotów”. Pytajcie młodych, dobrze wykształconych urbanistów, których przyszłość – podobnie jak przyszłość ich rówieśników – jest pełna trudnych wyzwań. ■

ŹRÓDŁA

1. Ripple W.J., Wolf Ch., Newsome T.M., Barnard P., Moomaw W.R.: *World Scientists' Warning of a Climate Emergency*. „BioScience” 70(1)/2020, s. 8–12.
2. Hamidi S., Sabouri S., Ewing R.: *Does Density Aggravate the COVID-19 Pandemic?* „Journal of the American Planning Association” 86(4)/2020.
3. Sennett R.: *Climate Change in Cities: A Problem in Urban Ethics*. Wykład w Graduate School of Architecture, Planning and Preservation, Columbia University w listopadzie 2019 roku, <https://www.arch.columbia.edu/events/1459-richard-sennett> (dostęp: 30.07.2020).

W pracy nad niniejszym tekstem wykorzystałam prezentacje i wykłady, dotyczące wzrostu i postwzrostu, opracowane i przygotowane przez mgr. inż. Roberta Skrzypczyńskiego, któremu niniejszym bardzo dziękuję za znakomitą syntezę tematu. Bez jego wkładu nie było możliwe przedstawienie tego zagadnienia. W tekście wykorzystałam fragmenty swojego wykładu, wygłoszonego 22 września 2020 roku na konferencji DiverCITY 4 w Hali Stulecia we Wrocławiu.

PROFESOR JERZY REGULSKI: **NAUKOWIEC, DZIAŁACZ, NAUCZYCIEL**

Profesor Jerzy Regulski był jednym z najwybitniejszych Polaków naszych czasów. W swej mądrości, w swych działaniach publicznych oraz osiągnięciach społecznych i zawodowych, w budowie i rozpowszechnianiu wiedzy był niezastąpiony. Jest wielkim budowniczym polskiego samorządu terytorialnego. Bez jego wiedzy, determinacji i zaangażowania samorząd w naszym kraju miałby inne oblicze. Stawiał na wiedzę oraz edukację, m.in. tworząc i kierując Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej.

ADAM KOWALEWSKI

architekt, dr nauk ekonomicznych

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej

Za swoje wielkie dokonania odznaczony został dwoma najwyższymi polskimi orderami – Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski i Orderem Orła Białego.

W swym bogatym życiorysie ma piękną kartę patriotyczną. W okresie okupacji służył w stopniu oficerskim w Narodowych Siłach Zbrojnych, a po wojnie, za swoją działalność podziemną w niepodległościowych organizacjach studenckich, był więziony do 1946 roku. Po wyjściu z więzienia rozpoczął kilkadziesiąt lat pożytecznej dla Polski pracy.

W swojej pasji życiowej Jerzy Regulski połączył dwie ważne dziedziny społecznej, zawodowej i politycznej aktywności – samorządność lokalną i gospodarkę przestrzenną. Dziedziny powiązane społecznie, kulturowo, ekonomicznie i funkcjonalnie, bowiem ład przestrzenny, mądre gospodarowanie przestrzenią jest jednym z najważniejszych zadań lokalnych społeczności i samorządów gminnych. Równocześnie rozwój społeczny i ekonomiczny gmin i regionów, a w końcowym efekcie dobry stan państwa są możliwe jedynie w logicznie zorganizowanej i racjonalnie wykorzystanej przestrzeni. Rozumiał także, że wiedza i jej rozpowszechnianie są potrzebne zarówno w budowie samorządów, jak i w urbanistce, zwłaszcza w rozwoju miast.

zumienie ze „stroną rządową” okazało się niemożliwe. Jednak dzięki radykalnym zmianom politycznych w Polsce nie miało to już znaczenia. W latach 1989–1991 był senatorem i przewodniczącym senackiej Komisji Samorządu Terytorialnego, a następnie pełnomocnikiem rządu ds. reformy samorządu terytorialnego. „Znalazłem się w wyjątkowej sytuacji. Dana mi była szansa realizacji idei, dla której poświęciłem wiele lat życia. (...) Dostałem gabinet, sekretarkę i kierowcę i... miałem zbudować samorząd” (s. 440) – wspominał w autobiografii. Idea samorządności miała już wielu zwolenników, również w parlamencie, co umożliwiło uchwalenie przez Sejm ustawy o samorządzie terytorialnym. W konsekwencji, 27 maja 1990 roku, przeprowadzono w Polsce pierwsze od ponad pół wieku wolne wybory samorządowe.

Reforma samorządowa radykalnie zmieniła funkcjonowanie naszego państwa. Oznaczała zmianę miejsca pracy dla 100 tysięcy ludzi, którzy z urzędników państwowych stali się pracownikami samorządowymi. Oznaczała także komunalizację mienia. Ale najważniejsze były zmiany polityczne – obywatele mogli sami wybierać swoich przedstawicieli na szczeblu lokalnym, gminy uzyskały osobowość prawną, a ich finanse zostały wyjęte z budżetu państwa.

Był przekonany, że bez edukacji społeczeństwa samorząd nie utrwali się w Polsce. Dlatego ogromny nacisk położył nie tylko na publikację, lecz również na propagowanie wiedzy i nauczanie. Były to główne zadania powołanej z jego inicjatywy Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej.

Jerzy Regulski ukończył studia architektoniczne na Politechnice Warszawskiej. Pracę zawodową rozpoczął jako naczelný inżynier budowy Osiedla Młynów w Warszawie. Następnie rozpoczął pracę naukową i od roku 1959 kierował zespołem badawczym w Instytucie Urbanistyki i Architektury. Problemom gospodarki przestrzennej poświęcił wiele lat pracy naukowej na wyższych uczelniach Warszawy i Łodzi oraz w Polskiej Akademii Nauk. Prowadził również międzynarodowe badania porównawcze, poszukując najlepszych dla Polski rozwiązań. Był aktywnym członkiem i wiceprezesem Towarzystwa Urbanistów Polskich.

W swojej autobiografii¹ podkreślał znaczenie wiedzy teoretycznej w praktycznych działaniach: „Instytut był czymś bardzo odległym od tego, co dziś uważa się za placówkę naukową. Był to zbiór ludzi inteligentnych, którzy znali się na urbanistyce i starali się ją stosować w warunkach socjalizmu i zauroczenia Corbusierem. Chciałem, żeby projektowanie miało sens i służyło praktycznemu działaniu” (s. 245). Ta mądra zasada pozostała podstawą jego badań naukowych i działań.

BUDOWA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

W latach 1981–1988 profesor Jerzy Regulski, kontynuując prace naukowe, organizował działania na rzecz odbudowy samorządu terytorialnego w Polsce. Stało się to możliwe dzięki zmianom politycznym, które wprowadziła Solidarność. Brał udział w pracach Komitetu Obywatelskiego oraz obradach Okrągłego Stołu, w zespole ds. stowarzyszeń i samorządu terytorialnego. Poro-

Była to jedna z najlepiej przeprowadzonych reform w III Rzeczpospolitej i samorządy zmieniły radykalnie Polskę. Jednak nie wszystko się udało, tak niekiedy wspominają liderzy reformy gminnej. Działalność samorządów w gospodarce przestrzennej i stan planowania przestrzennego są słusznie krytykowane zarówno w raportach i dokumentach organizacji samorządowych (m.in. w „Raporcie o ekonomicznych stratach i społecznych stratach niekontrolowanej urbanizacji w Polsce”²), jak i w dokumentach rządowych. Nie wiemy, dlaczego przez 30 lat nie zbudowaliśmy nowoczesnego systemu planowania przestrzennego. Być może „za daleko” poszły inne reformy, kosztem gospodarki przestrzennej? Profesor Jerzy Regulski tak ocenił stan planowania przestrzennego w Polsce: „Po przełomie politycznym w imię wolności i nieskrępowanego prawa własności, planowanie przestrzenne praktycznie zlikwidowano. To, co zostało jest jakąś karykaturą blokującą rozwój, ale nie dającą możliwości jego kształtowania”³.

WIEDZA I JEJ ROZPOWSZECHNIANIE

Jerzy Regulski doceniał znaczenie wiedzy. Był specjalistą w ekonomice rozwoju miast i planowaniu przestrzennym. Zgromadzoną wiedzę rozpowszechniał, prowadził wykłady na kilkudziesięciu uniwersytetach, brał też udział w pracach Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju przy Prezydium PAN.

W czasie pracy na Uniwersytecie Łódzkim w Zakładzie Ekonomiki Rozwoju Miast współtworzył Konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość”. W jego ramach grupa intelektualistów wznowiła

prace nad poszukiwaniem dróg naprawy kraju. Z jego inicjatywy propozycja odbudowy samorządu terytorialnego znalazła się w programowym dokumencie NSZZ Solidarność, uchwalonym już w 1981 roku.

Jerzy Reguński tytuł profesora zwyczajnego otrzymał w roku 1983, opublikował ponad 200 książek i dysertacji naukowych. Wśród jego licznych publikacji bardzo znane są opracowane w zespołach: „Władze a rozwój gospodarczy” (1980) oraz „Miasto i jego władze”, a także bardzo cenne wspomnienia „Życie splecione z Historią” (2014). Wymienia w nich kilku działaczy, którzy kierowali budową samorządnej Polski: Jerzego Stępnia, Michała Kuleszę i Waleriana Pańkę oraz polityków, których poparcie zdecydowało o sukcesie reformy samorządowej: Jerzego Buzka, Bronisława Geremka, Tadeusza Mazowieckiego oraz Andrzeja Stelmachowskiego.

Wiedzy o samorządności poświęcił kilkadziesiąt znanych publikacji, w tym: „Samorząd III Rzeczypospolitej. Koncepcje i realizacja” (2000), „Samorządna Polska” (2005) czy „Droga do samorządu. Od pierwszych koncepcji do inicjatywy Senatu” (2009) – wraz z Michałem Kuleszą.

Był przekonany, że bez edukacji społeczeństwa samorząd nie utrwali się w Polsce. Dlatego ogromny nacisk położył nie tylko na publikacje, lecz również na propagowanie wiedzy i nauczanie. Były to główne zadania powołanej w 1989 roku z jego inicjatywy Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej, którą kierował do śmierci.

Statutowym celem Fundacji jest krzewienie idei samorządności obywatelskiej jako podstawowej formy demokracji, poprzez działalność oświatową, doradczą, naukową i badawczą. Dwa pierwsze artykuły statutu formułują zadania Fundacji:

1. prowadzenie badań i studiów nad formami i problemami samorządności terytorialnej,
2. upowszechnianie wiedzy dotyczącej samorządu terytorialnego i form jego działania.

Ośrodki Fundacji i jej cztery Wyższe Szkoły Administracji Publicznej, w dwóch pierwszych dekadach jej działania, wykształciły ponad półtora miliona pracowników i działaczy samorządowych. Po wieloletnim braku samorządności terytorialnej w Polsce edukacja była oczywistym priorytetem.

NAGRODA IM. PROFESORA JERZEGO REGULSKIEGO

W roku 2016 Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej oraz Towarzystwo Urbanistów Polskich ustanowiły Nagrodę imienia Profesora Jerzego Reguńskiego. Idea Nagrody łączy dwie dziedziny wielkich dokonań jej patrona, który do ostatnich tygodni swojego życia zajmował się problemami gospodarki przestrzennej i urbanistyki oraz samorządności i rozwoju lokalnego. Zadania te stanowią również ważne cele działalności Towarzystwa Urbanistów Polskich i w tych dwóch dziedzinach są przyznawane główne nagrody. ■

ŹRÓDŁA

1. Reguński J.: *Życie splecione z Historią*. Wyd. Ossolineum. Wrocław 2014.
2. *Raport o ekonomicznych stratach i społecznych stratach niekontrolowanej urbanizacji w Polsce*. Dokument Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej i Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN. Warszawa 2014.
3. Reguński J.: *Polska Samorządowa 2005* (w zbiorach FRDL).

ZWYCIĘZCY NAGRODY IM. JERZEGO REGULSKIEGO

• Edycja 2018

Idea: Stowarzyszenie Metropolia Poznań za Poznańską Kolej Metropolitalną

Realizacja dzieła: Urząd Miasta Zakopane za „Park Kulturowy obszaru ulicy Krupówek”

Wiedza i upowszechnianie: dr hab. inż. arch. Aleksandra Sas-Bojarska, prof. nadzw. Politechniki Gdańskiej, za recenzowaną pracę naukową „Wielkie inwestycje w kontekście zagrożeń i ochrony krajobrazu” (Wyd. Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2017)

Aktywność obywatelska: Marcin Bazylak, wiceprezydent Dąbrowy Górniczej, za „Fabrykę Pełną Życia – rewitalizację śródmieścia Dąbrowy Górniczej”

Za całokształt działalności: śp. dr Stanisław Wyganowski, prezydent m.st. Warszawa

• Edycja 2019

Idea: Miejska Pracownia Urbanistyczna w Łodzi za „Powrót do miasta” – realizację idei rozwoju przestrzennego w Łodzi

Realizacja dzieła: Kapituła nie przyznała nagrody

Wiedza i upowszechnianie: gmina Stare Babice za „Planowanie przestrzenne w gminie Stare Babice”

Aktywność obywatelska: Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia” za „Rozwój społeczeństwa obywatelskiego przy użyciu narzędzi partycypacji społecznej, czyli społeczna energia napędzana siłą Stoczni” (obszar badań to cała Polska, ze szczególnym uwzględnieniem samorządów lokalnych chcących wdrożyć działania aktywizujące lokalne społeczności)

• Edycja 2020

Idea: mgr inż. Marek Kaszewski za „Więcej niż mieszkanie – zrównoważone budownictwo mieszkaniowe a potrzeby społeczne. Projekt modelowego zespołu urbanistycznego w Bydgoszczy”

Realizacja dzieła: Pracownia architektoniczno-

-urbanistyczna: Marek Budzyński, Krystyna Ilmurzyńska, Zbigniew Badowski za „Zmianę miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Chełm dla obszaru w rejonie ulicy Batorego”

Wiedza i upowszechnianie: Dominik Drzazga za monografię naukową „Systemowe uwarunkowania planowania przestrzennego jako instrumentu osiągnięcia sustensywnego rozwoju” (Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2018)

Aktywność obywatelska: wyróżnienie: „Kurier Podlaski – Głos Siemiatycz” za „Święto Wolności i Solidarności w Siemiatyczach”

KWALIFIKACJE W REWITALIZACJI

Sześć lat temu weszła w życie ustawa o rewitalizacji. Mimo tak długiego okresu jej obowiązywania większość gmin działa w oparciu o programy rewitalizacji opracowane w ścieżce pozaustawowej, tj. lokalne lub miejskie programy rewitalizacji. Okres przejściowy dla gmin niebawem się kończy. W związku z tym potrzeba szczególnej wiedzy dopasowanej do stanu zaawansowania procesu rewitalizacji w gminie.

KATARZYNA SPADŁO, Centrum Doradztwa Rewitalizacyjnego, Instytut Rozwoju Miast i Regionów

Ustawa Partnerstwa, która określa strategię wykorzystania funduszy europejskich w ramach polityk unijnych w latach 2021–2027, wskazuje jednoznacznie, że jedynie gminne programy rewitalizacji będą kwalifikowane jako podstawa przyznawania środków na działania rewitalizacyjne. Okres przejściowy ulega więc naturalnemu skróceniu dla wielu samorządów. Standardowe szkolenia nie sprawdzają się w nowych warunkach, dlatego opracowaliśmy program, który dopasowujemy do lokalnych uwarunkowań.

JAK POWSTAWAŁA OFERTA EDUKACYJNA IRMiR?

Polem działalności naukowej i zastosowań praktycznych IRMiR są szeroko pojęte problemy rozwoju i odnowy miast oraz regionów, w szczególności w obszarze rewitalizacji. Instytut prowadzi badania nad stanem degradacji polskich miast i opracowuje założenia polityki rewitalizacyjnej na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Prace realizowane w Instytucie często łączone są z projektami wdrożeniowymi dla jednostek samorządu terytorialnego.

Szczególne doświadczenie Instytutu wynika z realizacji pilotażowych usług doradczych w procesie wdrażania Ustawy z 9 października 2015 r. o rewitalizacji. Rozwiązania wypracowane w grupie miast wdrażających projekty w ramach konkursu dotacji „Modelowa Rewitalizacja Miast” stały się podstawą wielu publikacji i projektów badawczych realizowanych przez IRMiR. Na bazie posiadanej wiedzy i doświadczenia Instytut powołał w 2019 r. Centrum Doradztwa Rewitalizacyjnego, będące krajowym ośrodkiem wsparcia samorządów różnych szczebli poprzez edukację i doradztwo.

Obecnie Centrum Doradztwa Rewitalizacyjnego IRMiR jest odpowiedzialne za realizację części wdrożeniowej projektu pn. „Nowy model urbanizacji w Polsce – praktyczne wdrożenie zasad odpowiedzialnej urbanizacji oraz miasta zwarte”, współfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w ramach Strategicznego Programu Badań Naukowych i Prac Rozwojowych „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków”. Realizowany pilotaż dotyczy opracowania modelowego gminnego programu rewitalizacji dla kurczącego się miasta.

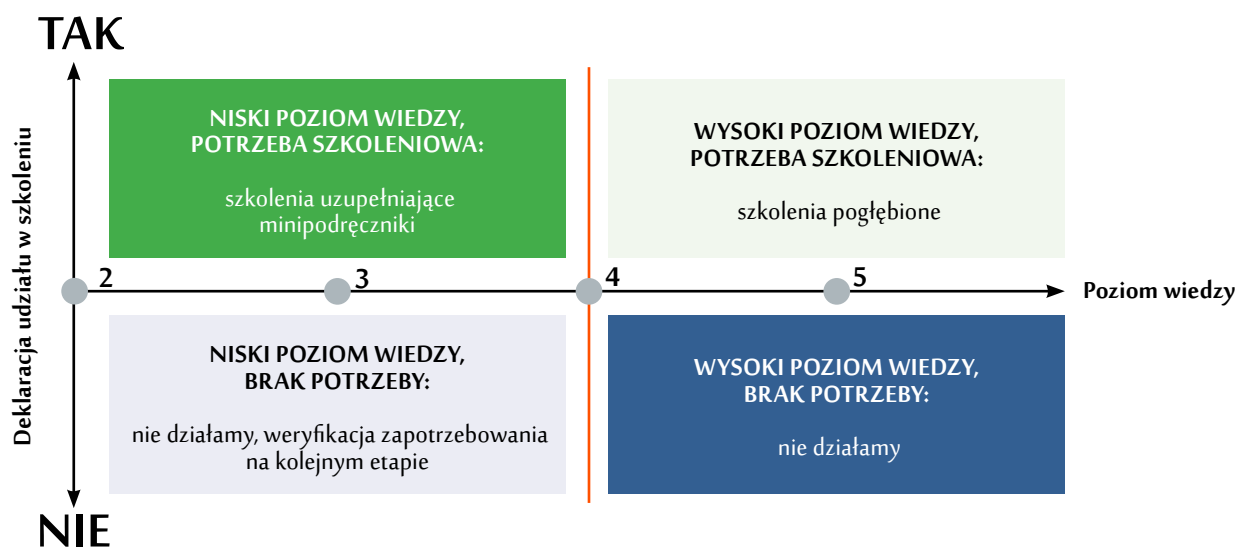
WIEDZA O REWITALIZACJI DOPASOWANA DO POTRZEB SZKOLENIOWYCH

Szczególnym polem doświadczeń szkoleniowych jest projekt pod nazwą „Budowanie potencjału instytucjonalnego średnich i małych miast w Polsce na rzecz wdrażania skutecznych lokalnych polityk rozwoju”, realizowany ze środków funduszy norweskich i funduszy EOG na lata 2014–2021 oraz w 15% z budżetu państwa w ramach Programu „Rozwój Lokalny”. Partnerami projektu są: Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Norweski Związek Władz Lokalnych i Regionalnych (KS), Związek Miast Polskich (ZMP) oraz Instytut Rozwoju Miast i Regionów (IRMiR).

Wsparcie doradcze i szkoleniowe otrzymują miasta małe i średnie, które doświadczają problemów depopulacyjnych oraz identyfikują bariery dotyczące rozwoju lokalnej gospodarki i rynku pracy, a także posiadają niezrealizowane potrzeby w zakresie adaptacji do zmian klimatu i ochrony środowiska oraz potrzeby w realizacji działań z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i wdrażania standardów dostępności. W projekcie przewidziano szkolenia dla personelu projektu i pracowników samorządowych zaangażowanych w jego realizację, a ich celem jest rozszerzenie kompetencji całych zespołów projektowych. W pierwszym etapie dla 54 miast zaplanowano szkolenia wspólne – uzupełniające i wyrównujące poziom wiedzy wśród pracowników wszystkich gmin. W kolejnym natomiast – szkolenia pogłębione, dedykowane wybranym specjalistycznym zagadnieniom i prowadzone dla miejskich zespołów projektowych.

Etap opracowania programu szkoleń został poprzedzony badaniem potrzeb ich przyszłych uczestników. Za pomocą formularza ankiety badawczej pozyskano informacje o zagadnieniach najbardziej przydatnych w codziennej pracy pracowników samorządowych.

Uruchomienie szkoleń w formule online umożliwiło rezygnację z nałożonych ilościowych kryteriów dostępu do szkoleń. Zdjęto limity dotyczące liczby uczestników.

Matryca planowania działań szkoleniowych¹

Oferowano siedem wyjściowych bloków dotyczących rewitalizacji:

- Blok 1: Metodyka wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji,
- Blok 2: Partycypacja społeczna w rewitalizacji,
- Blok 3: Gminny Program Rewitalizacji,
- Blok 4: Monitoring i ewaluacja GPR,
- Blok 5: Narzędzia ustawy o rewitalizacji,
- Blok 6: Planowanie przestrzenne w procesie rewitalizacji,
- Blok 7: Instrumenty ochrony środowiska w rewitalizacji.

Na potrzeby weryfikacji wyników ankiet opracowano kryteria kwalifikujące osoby do szkolenia pogłębionego lub uzupełniającego. Określono także minimalny próg zainteresowania dla szczegółowych zagadnień, poniżej którego zapadała decyzja o jego wyłączeniu z programu szkoleń. W zebranych wynikach nie było takich zagadnień, co pokazało ogromne potrzeby i zainteresowanie szkoleniami kompetencyjnymi w grupie małych i średnich miast. Podjęcie decyzji o uruchomieniu procesu rewitalizacji powinno być poparte szczegółową wiedzą na temat zarówno korzyści, jak i obowiązków wynikających z opracowania ustawowego programu rewitalizacji. Z tego względu w procesie szkoleń realizowanych w ramach projektu szczególnie nacisk kładziony był na identyfikację potrzeb w zakresie rewitalizacji w odniesieniu do tych gmin, które do tej pory nie prowadziły żadnych działań w tym zakresie. Zupełnie inna była oferta dla gmin, które potrzebowały przejść od lokalnego programu rewitalizacji do programu opracowanego w ścieżce ustawowej (GPR).

Zestawienie deklarowanego poziomu wiedzy i chęci udziału w szkoleniu pozwoliło na wyróżnienie czterech sytuacji (rysunek). Punktem wyjścia do wyznaczenia szczegółowych zagadnień, które stały się osią programu szkoleń, była klasyfikacja tematów, na które było największe zapotrzebowanie i jednocześnie deklarowano w stosunku do nich najniższe kompetencje. Rzadziej wskazywane zagadnienia zostały skierowane do omówienia w minipodręcznikach, które wypracowywali trenerzy z ramienia IRMiR jako uzupełnienie działań szkoleniowych. Minipodręczniki zostały udostępnione na stronie <http://irmir.pl/program-rozwoj-lokalny/publikacje/>.

Same szkolenia odbyły się już w warunkach epidemii COVID-19. Konieczność zmiany formuły spotkań edukacyjnych ze stacjonarnych na online wywołała kolejne zmiany w programie – należało dostosować czas trwania spotkań i zakres tematyczny do możliwości narzędzi zdalnych – programów do organizacji telekonferencji. Skrócono czas trwania spotkań – z planowanych ośmiu godzin w formule stacjonarnej do czterech godzin on-line. Podejście to wymusiło syntezę zagadnień do omówienia podczas szkoleń. Założono przeniesienie tematów teoretycznych do omówienia w minipodręcznikach, odciążając w ten sposób spotkania z kwestii definicyjnych. Dzięki temu na spotkaniach skoncentrowano się na praktycznym ujęciu, co umożliwiło szybszy przepływ know-how do miast uczestniczących w projekcie. Wiedza ekspercka oraz liczne inspiracje, zdobywane podczas szkoleń przez uczestników, były na bieżąco konsumowane w tworzonych przez miasta Planach Rozwoju Lokalnego.

Uruchomienie szkoleń w formule online umożliwiło rezygnację z nałożonych ilościowych kryteriów dostępu do szkoleń. Zdjęto limity dotyczące liczby uczestników spotkań, umożliwiając wzięcie w nich udziału wszystkim zainteresowanym.

Zmiany w programie szkoleń, spowodowane koniecznością dostosowania do narzędzi on-line, wywołały potrzebę ich szczegółowej ewaluacji i bieżącej oceny pod kątem dostosowania do potrzeb uczestników. Z tego względu po każdym spotkaniu uczestnicy wyrażali swoje opinie na temat jego jakości merytorycznej. W trakcie oceny pytano również przedstawicieli gmin o kolejne zagadnienia konieczne do pogłębienia na dalszych etapach realizacji projektu. Identyfikowane w ten sposób nowe tematy w naturalny sposób poszerzały program szkoleń, który w miarę wpływu działań ewoluował, dopasowując się do potrzeb uczestników. ■

ŹRÓDŁO

1. Mapa drogowa do realizacji szkoleń kompetencyjnych dla pracowników miast uczestniczących w projekcie: *Budowanie potencjału instytucjonalnego średnich i małych miast w Polsce na rzecz wdrażania skutecznych lokalnych polityk rozwoju*. IRMiR. Warszawa 2020.

Partycypacyjny sposób przygotowania procesu rewitalizacji

2 x Fundacja Solidarności Międzynarodowej – Mołdawia

POLSKA INSPIRACJĄ DLA MIAST W MOŁDAWII

Polski system rewitalizacji – wraz miastami, które są w trakcie realizacji programów – jest przykładem udanego transferu wiedzy między Polską i Mołdawią.

EDYTA TOMCZYK
ALEKSANDRA JADACH-SEPIOŁO

Instytut Rozwoju Miast i Regionów

Przekaz wiedzy od polskich samorządowców jest zakrojony na szeroką skalę. Umożliwił on zbudowanie w ciągu kilku lat w Mołdawii systemu rewitalizacji traktowanego jako nowoczesne narzędzie rozwoju regionalnego, służące zwiększeniu skuteczności polityki regionalnej. Udzielenie wsparcia było możliwe dzięki realizowanemu przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej od 2016 r. projektowi „Wsparcie administracji mołdawskiej w implementacji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego Mołdawii 2016–2020 w obszarze polityki miejskiej i rozwoju obszarów miejskich”.

SKORZYSTALI Z DOŚWIADCZENIA

Wykorzystanie wypracowanego i przetestowanego w Polsce systemu zdecydowanie skróciło proces tworzenia podwalin nowej polityki publicznej, pozwoliło też uniknąć wielu błędów. Mołdawski model prowadzenia rewitalizacji wykazuje duże podobieństwa do polskiego. Z naszego porządku prawnego zostały na grunt mołdawski przeniesione m.in. podstawowa terminologia, w tym definicja rewitalizacji, kompleksowa diagnoza mająca na celu wyznaczenie obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, struktura programu, zasady dotyczące prowadzenia działań rewitalizacyjnych

o zintegrowanym charakterze oraz waga przypisywana partycypacji społecznej. Przy opracowywaniu dokumentów prawnych i programowych uwzględniono jednak lokalne warunki, związane nie tylko z odmiennym systemem prawnym i administracyjnym oraz możliwościami finansowania projektów rewitalizacyjnych, ale także ze specyfiką tamtejszych miast, które w przeważającej większości są niewielkimi, jak na warunki polskie, ośrodkami z ogromną skalą wyzwań. Szczegółowe informacje o przebiegu procesu można znaleźć w publikacji pod tytułem „Mołdawski model rewitalizacji na tle polskich doświadczeń”.

ADMINISTRACYJNA WSPÓŁPRACA

Oprócz stworzenia w Mołdawii podwalin systemowych rewitalizacji przy wsparciu polskim udało się przeprowadzić również działania pilotażowe, które pozwoliły przetestować wypracowywane założenia i potwierdziły ich słuszność. Pokazały, że przyjęte zasady są na tyle elastyczne, że pozwalają na tworzenie zindywidualizowanych programów rewitalizacji, zgodnych z uwarunkowaniami lokalnymi.

Rewitalizacja jako zespół działań wpisujących się w paradygmat zrównoważonego rozwoju stała się więc już komponentem polityki rozwoju regionalnego – istotnym elementem rozwoju obszarów miejskich w Mołdawii. Jej ramy prawne i wdrożeniowe zostały bowiem – w postaci odpowiednich dokumentów – przyjęte na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

W porównaniu do polskiego model mołdawski zakłada ścisłą współpracę poszczególnych poziomów centralnego, regionalnego i gminnego – ze względu na wciąż hierarchiczną strukturę tamtejszej administracji. Od ubiegłego roku są także wdrażane ramy finansowania zewnętrznego w postaci Krajowego Funduszu Rozwoju Regionalnego, obsługiwane przez Ministerstwo Rolnictwa, Rozwoju Regionalnego i Środowiska, które dają miastom możliwość realizowania większych projektów. Miasta mają ponadto do dyspozycji swoje budżety – niektóre planują w nich wydatki na inicjatywy lokalne – zapoczątkowane w kilku ośrodkach podczas działań pilotażowych.

REWITALIZACJA POTRZEBUJE PROMOCJI

Na obecnym etapie – oprócz konieczności dalszego budowania trwałych ram finansowych – istnieje potrzeba kontynuacji procesów rewitalizacji. Należy podejmować dalsze działania promujące ideę rewitalizacji jako jednego z kluczowych, sprawdzonych i efektywnych elementów rozwoju regionalnego. Promocja wiedzy w tym zakresie leży w kompetencjach szczebla centralnego, a także, a może przede wszystkim, powinna być realizowana przez szczebel regionalny – Agencję Rozwoju Regionalnego – jako

Prace nad rewitalizacją w Droikia

pośrednika między poziomem krajowym i lokalnym administracji publicznej.

Ważna rola w dzieleniu się wiedzą i doświadczeniem na temat rewitalizacji mogłaby też przypaść miastom pilotażowym, które zdobyły pierwsze szlify jako organizatorzy procesów rewitalizacji. Dobrze więc, że miasta te taką rolę dla siebie przewidują w ramach tworzonej obecnie organizacji – Krajowej Sieci Rewitalizacji Miejskiej. Badanie potencjału instytucjonalnego i kadrowego wykazało jednak istnienie luki kompetencyjnej urzędników mołdawskich w zakresie wiedzy i umiejętności potrzebnych do prowadzenia procesów rewitalizacji – co wymaga w dalszym ciągu uzupełnienia. Dlatego dalsza współpraca z polskimi miastami może być nadal źródłem wartościowej inspiracji.

MOŁDAWSKI PROGRAM KSZTAŁCENIA

Przedstawiciele samorządów lokalnych, ale także pozostałych szczebli administracji publicznej powinny poszerzać swoją wiedzę na temat rewitalizacji, w tym szczególnie dobrych i sprawdzonych praktyk, innowacyjnych rozwiązań, efektywnych projektów z innych krajów. Zasadne jest więc dalsze wsparcie szkoleniowo-doradcze prowadzone przez ekspertów zewnętrznych, obejmujące także wizyty studyjne. Ponadto, w celu wzmocnienia potencjału instytucjonalnego i kadrowego w zakresie rewitalizacji, a także dla powstania kadry specjalistów w tej dziedzinie, powinien powstać w Mołdawii systematyczny program kształcenia akademickiego w tej dziedzinie. ■

Model mołdawski zakłada ścisłą współpracę poszczególnych poziomów: centralnego, regionalnego i gminnego.

O MIESZKANIU W PODCASTACH

Wiedza o tym, jak urządzić mieszkanie i jak zaciągnąć kredyt, jest powszechnie dostępna. Brakuje jednak informacji o tym, jak działa złożony system mieszkalnictwa, jaki jest możliwy zakres wyboru form zaspokajania potrzeb mieszkaniowych. Lukę wiedzy w tym zakresie wypełniają Podcasty Mieszkaniowe IRMiR.

HANNA MILEWSKA-WILK

Instytut Rozwoju Miast i Regionów

Temat mieszkań podnoszony w mediach z reguły dotyczy statystyki nowych, wybudowanych lub sprzedanych w ostatnim czasie lokali, popytu na kredyty mieszkaniowe czy średnich cen metra kwadratowego mieszkania w kilku miastach w przypadku kupna lub najmu. Często pojawiają się także publikacje poruszające zagadnienia polityki mieszkaniowej związane z proponowanymi zmianami w zakresie wspierania młodych ludzi w zaspokajaniu ich potrzeb mieszkaniowych. To pierwsza grupa wiedzy ekonomiczno-statystycznej. Drugim, bardzo silnym nurtem jest szeroki wybór publikacji, programów telewizyjnych i treści w mediach społecznościowych poświęconych remontom i wnętrzom, ich estetyce i funkcjonalności.

GLOŚNI I CISI AKTORZY MIESZKANIÓWKI

Sprawy formalne – pozwolenia, dokumenty, zgody – są w publikacjach pomijane. Dokładniejszy przegląd i monitorowanie pojawiających się i powtarzanych informacji pokazuje, że podmiotami odpowiedzialnymi za publikacje i nagłaśnianie w mediach treści dotyczących mieszkań są przede wszystkim podmioty rynkowe oferujące określone usługi lub produkty. Przedsiębiorcy z sektora budownictwa mieszkaniowego podają informacje o sukcesach sprzedażowych (publikowane co kwartał przez JLL Residential Polska, dawniej REAS, dane dotyczące sprzedaży i produkcji mieszkań przez deweloperów, wykorzystywane w publikacjach prasowych i innych mediach), instytucje finansowe o popycie na kredyty hipoteczne (publikowane co kwartał raporty Centrum AMRON z zakresu zaciąganych kredytów hipotecznych i całości tego rynku; comiesięcznie

publikowane dane dotyczące popytu na kredyty mieszkaniowe BIK), sieci sklepów z materiałami budowlanymi i wykończeniowymi pokazują, jak wykorzystywać produkty, a specjaliści budują portfolio udanych realizacji ich projektów i porad. Wiele aspektów codzienności mieszkaniowej jest jednak zupełnie poza rynkiem, a podmioty działające na tym polu nie są zainteresowane nagłaśnianiem swojej działalności, nie przekłada się to w prosty sposób na ich funkcjonowanie.

Jednym z bardzo wielu codziennych aspektów zamieszkiwania, z którymi spotykają się mieszkańcy nieruchomości różnych typów budynków, jest zarządzanie. Z punktu widzenia użytkownika lub właściciela domu jednorodzinnego czy mieszkania w kamienicy lub w bloku obowiązki i możliwości wpływania na to, jak funkcjonuje cały budynek i jego otoczenie, mogą być bardzo różne. Niewielu jednak użytkowników, a nawet właścicieli mieszkań, będzie w stanie bez zawahania odpowiedzieć na pytanie z trwającego właśnie Spisu Powszechnego o to, kto jest właścicielem całego budynku: osoby fizyczne, spółdzielnia mieszkaniowa czy jeszcze inna instytucja. Mimo trwającej od kilkudziesięciu lat prywatyzacji mieszkań, również spółdzielczych, nadal większość Polaków płaci czynsz za swoje mieszkanie. Tego terminu używa się powszechnie, niezgodnie z jego definicją prawną. Zarządcy, administratorzy, spółdzielnie mieszkaniowe nie publikują zestawień i analiz ani nie zajmują się szerokim informowaniem o swojej działalności w zakresie mieszkalnictwa i usług z nim powiązanych. Wszelkie informacje są dla członków lub właścicieli, a nie dla szerokiej publiczności. To może wpływać na wiedzę mieszkańców o działaniu ich samorządów gminnych, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, a także na stosunek do tych instytucji.

Podcasty Mieszkaniowe IRMiR to nowy sposób na przekazywanie wiedzy, w dostępnej i popularnej obecnie formie do słuchania lub oglądania, prostym językiem o zagadnieniach mieszkaniowych.

WIEDZA POTRZEBNA MIESZKAJĄCYM

Mieszkanie zdaje się być taką oczywistością, że nie rozmawia się na temat tego, w jaki sposób zaspokajamy potrzebę dachu nad głową. Nie ma żadnych informacji o możliwych wyborach w ramach nauczania szkolnego, choć mogłoby się wydawać, że byłoby to doskonałym przykładem do omówienia roli lokalnych samorządów, demokratycznych procedur zarządzania i współwłasności, aż do obowiązków wiążących się z własnością i wzajemnym oddziaływaniem na siebie sąsiadujących działek i budynków. Brak elementarnej wiedzy wpływa na stosunek członków do spółdzielni mieszkaniowych i negatywnie

odbija się na działaniu wspólnot mieszkaniowych, skutkuje niezgodnymi z prawem zachowaniami na rynku najmu – w działaniach obu stron tych umów. Niewiedza i brak dobrego rozeznania sytuacji rynkowej stawia osoby rezygnujące z profesjonalnych usług na rynku nieruchomości w niekorzystnej pozycji w stosunku do podmiotów tam zarabiających, na przykład na handlu mieszkaniami. Poza w miarę stabilnymi podstawami bardzo wiele zmienia się w bieżących regulacjach, szczególnie w kwestiach związanych z ogrzewaniem, efektywnością energetyczną, najróżniejszymi rejestrami i opłatami. Działania dotyczące przekazywania wiedzy, informowania i szerzenia dobrych praktyk, również w zakresie mieszkalnictwa, były zawsze w obszarze działalności Instytutu Rozwoju Miast i Regionów.

Do tej pory przedsięwzięcia te nakierowane były przede wszystkim na profesjonalistów, urzędników i osoby odpowiedzialne za tworzenie lokalnych rozwiązań w mieszkalnictwie, ale w coraz szerszym zakresie w wielu decyzjach uczestniczą wszyscy zainteresowani obywatele. Dlatego do wszystkich zainteresowanych, mieszkających w domach, blokach i kamienicach, właścicieli i tych z innym tytułem do zamieszkiwania, skierowane są Podcasty Mieszkaniowe IRMiR. Mieszkanie, zamieszkiwanie i wiążące się z tym zagadnienia techniczne, prawne czy organizacyjne to niemalże niekończące się listy tematów. Nawet specjalista od kredytów hipotecznych może skorzystać z wiedzy o zasadach podejmowania decyzji przez wspólnoty mieszkaniowe, osoby planujące przeprowadzki z informacji o zasadach najmu mieszkań, a starsi z zestawienia możliwych sposobów korzystania ze zgromadzonego w postaci nieruchomości majątku.

O MIESZKANIU DO SŁUCHANIA

Podcasty Mieszkaniowe są udostępniane od końca marca 2021 roku. Do połowy czerwca opublikowanych zostało 14 odcinków po niespełna 30 minut każdy. Duże zainteresowanie wzbudzają sprawy związane ze wspólnotami mieszkaniowymi, spółdzielniami mieszkaniowymi, a także otwierające cykl nagrania, czym jest mieszkanie i co to jest kredyt mieszkaniowy – omówione pod kątem zmian w czasie i ryzyka stron umów kredytowych. Pojawiły się również pierwsze pytania i prośby, które w kolejnych nagraniach będą uwzględniane, a wskazywane tematy wiążą się z funkcjonowaniem wspólnot mieszkaniowych i ich zarządów oraz rolą profesjonalistów wspierających wspólnoty.

Obecnie dostępne niespełna sześć godzin nagrań nie objęło jeszcze wielu zagadnień. Planowane jest kontynuowanie nagrań i publikacja nowych odcinków co tydzień w czwartek, w formie do słuchania i jako wideoprezentacja, na kilku różnych kanałach dystrybucji treści. W formie do słuchania Podcasty Mieszkaniowe IRMiR dostępne są w aplikacjach podcastowych: Spotify, Apple Podcasts, Google Podcasts i kilka innych, natomiast w formie do oglądania na kanale YouTube, prowadzonym przez IRMiR, oraz na profilu Centrum Doradztwa Rewitalizacyjnego na Facebooku. Zebrane informacje, a także wybór wszystkich form kanałów znajdują się na stronie <http://irmir.pl/podcasty-mieszkaniowe-irmir/>.

NIE TYLKO DLA FRANKOWICZÓW

Dostarczanie wiedzy pokazującej szerszy kontekst podejmowanych decyzji mieszkaniowych, a nie tylko aspekty czysto rynkowe, może być sposobem pozwalającym na lepsze zaspokajanie potrzeb i ochronę

przed bardzo szkodliwymi dla mieszkańców zjawiskami i działaniami – ze strony innych osób i przedsiębiorstw, ale także całkowicie samodzielnymi, na własną szkodę. Sprawy związane z nieruchomościami są coraz bardziej skomplikowane, pojawiają się coraz trudniejsze zagadnienia. Niebawem zaczną obowiązywać opisane w ustawie umowy rezerwacyjne u deweloperów – ustawę o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego zatwierdził Senat na posiedzeniu 20 maja 2021 r. i przekazał prezydentowi do podpisu (wprowadzone zmiany przewidują nowy rodzaj umowy nazwanej, umowę rezerwacyjną, zawieraną przed umową deweloperską, również wprowadzoną ustawą o ochronie praw nabywcy... z 2011 roku; przebieg prac można śledzić na <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=985>). Pojawiają się też produkty finansowe oparte na nieruchomościach, np. projekty dotyczące funduszy inwestujących w mieszkania na wynajem, weksle stosowane przy indywidualnych inwestycjach i flippowaniu mieszkaniami, a problemy frankowiczów i możliwość upadłości konsumenckiej znacząco może zmienić powszechne przekonanie o bezpieczeństwie posiadania nieruchomości. Coraz więcej jest osób starszych, których jedynym majątkiem jest nieruchomość, w której mieszkają, i potrzebna jest wiedza o tym, jak można wykorzystać jej wartość i nie tracić dachu nad głową.

Podcasty Mieszkaniowe IRMiR to nowy sposób na przekazywanie wiedzy, w dostępnej i popularnej obecnie formie do słuchania lub oglądania. Prosty językiem omawiane są zagadnienia mieszkaniowe, a przykłady dotyczą czynności, sytuacji i dokumentów, z którymi słuchacze mogą mieć styczność, mogą porównać prezentowane zagadnienia we własnych dokumentach, a często skorzystać finansowo na dokładnej ich weryfikacji i wniesieniu drobnych zmian. Warto sprawdzić przydatność nagrań i polecić je wszystkim osobom, nie tylko już zamieszkującym, ale również poszukującym sprawdzonych informacji o codzienności mieszkaniowej. ■

ŹRÓDŁO

1. Art. 659 Ustawy z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. DzU z 2020 r. poz. 1740).

PROJEKTOWANIE I GOSPODAROWANIE ZIELENIĄ W MIASTACH

Instytut Rozwoju Miast i Regionów rozpoczyna trzeci, ostatni już etap realizacji projektu pn. „Program kaskadowych szkoleń dla pracowników samorządów terytorialnych w zakresie projektowania i gospodarowania zielenią w miastach”.

DR INŻ. ANNA STANKOWSKA

Instytut Rozwoju Miast i Regionów

Zieleni miejska stanowi obecnie niezwykle istotny aspekt przestrzeni publicznej. Dobrze zaprojektowane tereny zielone zwiększają atrakcyjność obszarów zurbanizowanych i wpływają pozytywnie na jakość życia mieszkańców oraz stan środowiska naturalnego. Działania z zakresu kształtowania zieleni miejskiej, będące m.in. składową różnego rodzaju programów rewitalizacji, umożliwiają także odbudowę ładu przestrzennego oraz wzmocnienie więzi społecznych. Są również ważnym narzędziem walki z kryzysem klimatycznym.

EDUKACJA EKOLOGICZNA

W maju br. zakończono I i II etap projektu, w ramach którego opracowano serię monografii pt. „Zieleni, woda, infrastruktura

techniczna – bez granic”. Powstała seria jest wynikiem prac realizowanych w ramach projektu pt. „Program kaskadowych szkoleń dla pracowników samorządów terytorialnych w zakresie projektowania i gospodarowania zielenią w miastach”, prowadzonego w latach 2019–2022 przez Instytut Rozwoju Miast i Regionów w partnerstwie z Klubem Myśli Strategicznej „Inicjatywy”. Projekt ten jest dofinansowany z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach programu priorytetowego „Edukacja ekologiczna”.

Celem serii publikacji dostępnych w formie e-booków jest przybliżenie samorządowcom, przedstawicielom organizacji pozarządowych i mieszkańcom miast wyzwań wynikających ze zmian klimatu. Szczególną uwagę poświęcono w nich dobrym praktykom w zakresie rozwoju zielonej i błękitnej infrastruktury,

Depositphotos/WGDPhoto

ale starano się również przedstawić tę tematykę w szerszym ujęciu. Nawiązano do znaczenia usług ekosystemowych dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego miast, a także – odwołując się do psychologii – przybliżono powody, dla których wyzwania klimatyczne powinny być ważne dla każdego człowieka. Seria ta może być zatem źródłem wiedzy i inspiracji dla odbiorców.

W skład serii wchodzi następujące tomy:

- Tom I „O znaczeniu zieleni w miastach”,
- Tom II „Kształtowanie zieleni w procesach rewitalizacji”,
- Tom III „Błękitna infrastruktura w procesach rewitalizacji”,
- Tom IV „Psychologiczne związki człowieka z naturą”,
- Tom V „Miasta wobec zmian klimatu”.

Wszystkie tomy zostaną udostępnione na stronie projektu: <https://economy.irmir.pl/>.

Doświadczenia zebrane w I i II etapie projektu potwierdzają potrzebę prowadzenia działań w zakresie edukacji ekologicznej wśród wszystkich grup społecznych i zawodowych. Tworzenie spójnych programów gospodarowania zielenią w miastach powinno być jednym z priorytetów działań władz samorządowych.

Równolegle na Facebooku (<https://tiny.pl/9hej7>) utworzono stronę dedykowaną projektowi, w ramach której przedstawiane są najnowsze informacje o projekcie oraz ogólnościowe przykłady dobrych praktyk.

KRÓTKIE PRZYPOMNIENIE PROJEKTU:

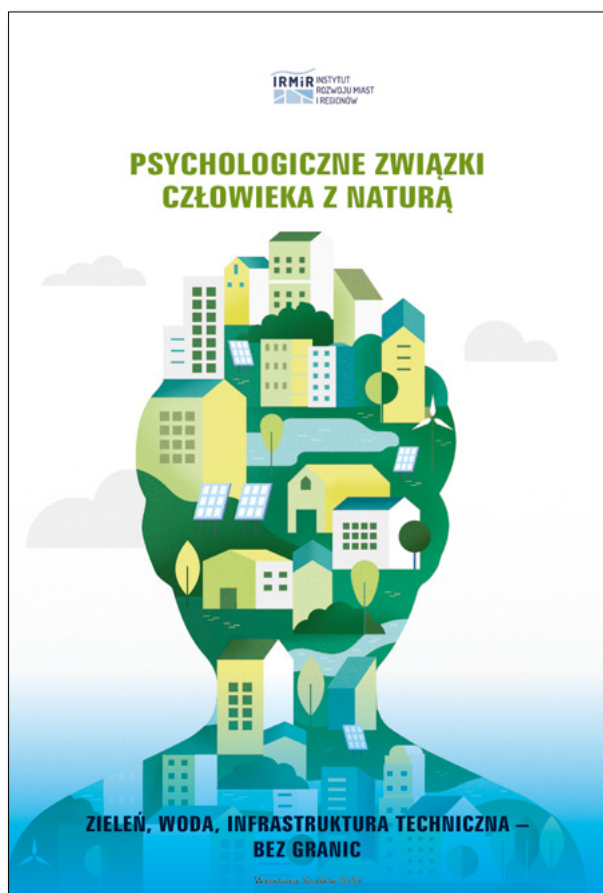
I I II ETAP

W pierwszym etapie projektu przeprowadzono ogólnopolską akcję informacyjno-edukacyjną dotyczącą dobrych praktyk w zintegrowanym i partycypacyjnym projektowaniu zieleni. Umożliwiło to wyłonienie trenerów z miast liderów (czyli miast wyłonionych w I etapie projektu, posiadających największe doświadczenie z zakresu projektowania i gospodarowania zielenią lub/i błękitną infrastrukturą), posiadających największe doświadczenie w tym zakresie i gotowych do podzielenia się swymi umiejętnościami i wiedzą. Podsumowaniem działań pierwszego etapu była uroczysta konferencja, która odbyła się w Warszawie w grudniu 2019 r. Podczas tego wydarzenia zaproszeni goście opowiadali o planowaniu i gospodarowaniu zielenią miejską w swych gminach, wskazywali na napotkane problemy i skuteczne rozwiązania, które przyniosły sukces.

W drugim etapie projektu, realizowanym do marca 2021 roku, przeprowadzono cykl szkoleń online dla uczestników z miast liderów. Celem zajęć było opracowanie docelowego programu oraz różnorodnych materiałów szkoleniowych, z których następnie będą mogli korzystać uczestnicy z miast wymagających wsparcia (są to miasta wymagające wsparcia rozwojowego w zakresie planowania i gospodarowania zielenią w podziale na dwie grupy: miasta małe, liczące do 20 tys. mieszkańców, oraz średnie, należące do grupy 255 miast wskazanych w Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju). W tym czasie przeprowadzono dziewięć sesji szkoleniowych on-line o zróżnicowanej tematyce. Uczestnicy mieli możliwość wysłuchania wielu specjalistów, którzy dzielili się swą bogatą wiedzą i doświadczeniem. Podejmowane tematy obejmowały m.in. wpływ zieleni na środowisko miejskie, rewitalizację terenów miejskich czy funkcje i korzyści zieleni w mieście. Podczas szkoleń podjęto również temat partycypacji społecznej, w tym budżetu obywatelskiego, który jest wartościową metodą umożliwiającą mieszkańcom działania na rzecz poprawy jakości miejskiej zieleni. Dokładnie omówione zostały także zagadnienia prawne w kształtowaniu i gospodarowaniu zielenią, m.in. kwestia zamówień publicznych w projektowaniu terenów zieleni w miastach, problem własności nieruchomości i inne zagadnienia formalnoprawne w gospodarowaniu zielenią w mieście. Niezwykle istotne, w kontekście dalszych działań projektowych, było szkolenie dotyczące metodyki pracy. Uczestnicy z miast liderów mogli przygotować się do przyszłej roli ekspertów dzięki zdobyciu wiedzy dotyczącej metod pracy z grupą, prezentacji audiowizualnej czy prowadzenia zajęć terenowych.

KATALOG DOBRYCH PRAKTYK

Podczas pierwszego etapu programu wyłoniono następujące miasta liderów: Karpacz, Zduńska Wola, Tychy, Rawicz, Grodzisk Mazowiecki, Ciechanów, Łódź, Siechnice, Katowice i Staszów. Przedstawiciel z każdego miasta, podczas zgłaszania do projektu, zaprezentował przykłady dobrych praktyk dotyczących stworzenia zielonej lub błękitnej infrastruktury, które zostały zrealizowane w poszczególnych gminach. Przedstawione projekty opracowane zostały w formule katalogu dobrych praktyk, który w najbliższym czasie zostanie wydany w formie e-booka i udostępniony do pobrania na stronie projektu. Mogą one stanowić wartościową inspirację dla uczestników projektu z miast wymagających wsparcia oraz

innych zainteresowanych przestrzenią miejską. Co więcej, są one dowodem na możliwość prowadzenia efektywnych działań w zakresie planowania i kształtowania zieleni miejskiej we współpracy z lokalną społecznością.

W KIERUNKU MAŁYCH REALIZACJI – III ETAP PROJEKTU

W okresie od listopada 2020 do lutego 2021 roku przedstawiciele miast wymagających wsparcia, wyłonieni w ramach wstępnej rekrutacji, mieli możliwość uczestnictwa w intensywnych szkoleniach w formule on-line. Miały one na celu przygotowanie ich do realizacji własnych projektów.

Pod koniec drugiego etapu przeprowadzona została rekrutacja docelowa miast wymagających wsparcia oraz wyłoniono 20 miast, w których przygotowane zostaną małe realizacje (projekt w zakresie zielonej lub błękitnej infrastruktury, który będzie realizowany w miastach wymagających wsparcia z pomocą trenerów z miast liderów oraz ekspertów IRMiR). Zajęcia, w których wezmą udział od września bieżącego roku, mają charakter zarówno wykładowy, jak i warsztatowy. Ich przedmiotem i celem jest przygotowanie założeń projektu małej realizacji, doprecyzowanie koncepcji, ogłoszenie konkursu oraz faktyczna realizacja przedsięwzięcia w terenie. W ramach tego etapu uczestnicy z miast wymagających

wsparcia będą mieli możliwość zapoznania się z rozwiązaniami zastosowanymi w miastach liderów m.in. dzięki możliwości obejrzania wirtualnych spacerów wokół omawianej realizacji (dobrej praktyki) wraz z krótkim komentarzem danego trenera. Dowiedzą się również, jak przygotować dokumentację przetargową i ogłosić konkurs dla wspólnot mieszkaniowych lub NGO, a także w jaki sposób zarejestrować przebieg budowy.

Następnie, od września 2021 do maja 2022 roku, rozpocznie się etap warsztatowy, w ramach którego zostaną opracowane i przeprowadzone przez miasta wymagające wsparcia małe realizacje. Będą to projekty z obszaru zielonego lub błękitnego zagospodarowania wybranego fragmentu przestrzeni w skali dzielnicy czy osiedla, np. projekt nasadzeń roślinności, zagospodarowania wód opadowych czy też zwiększenia powierzchni biologicznie czynnej. Konkursy na małe realizacje opracowane i ogłoszone zostaną w wybranych miastach i promowane w lokalnych mediach. Adresowane będą głównie do mieszkańców (wspólnot mieszkaniowych) oraz podmiotów gospodarczych, którzy udostępnią swoją przestrzeń (miejsce) do realizacji projektu z zakresu zielonej lub błękitnej infrastruktury. Co istotne, przestrzeń ta musi być ogólnodostępna, aby wszyscy zainteresowani mogli z niej korzystać i cieszyć się nową jakością terenów zielonych w mieście.

Uczestnicy z miast wymagających wsparcia podczas wszystkich etapów realizacji inicjatywy – zarówno w czasie planowania działań, załatwiania formalności prawno-administracyjnych, jak i tworzenia projektów – otrzymają wsparcie ze strony ekspertów IRMiR oraz trenerów z miast liderów. Każdy z trenerów będzie prowadził warsztaty z przedstawicielami dwóch miast wymagających wsparcia.

ZAKOŃCZENIE PROJEKTU

Podsumowanie całego projektu nastąpi podczas konferencji zamykającej projekt, która odbędzie się w Warszawie na przełomie maja i czerwca 2022 roku. Podczas wydarzenia zostaną przedstawione zrealizowane projekty z poszczególnych miast wymagających wsparcia oraz wręczone zostaną nagrody za zaprojektowanie i ewentualne przeprowadzenie najlepszych małych realizacji. Wyświetlona zostanie także premiera filmu przedstawiającego standard małej realizacji z udziałem społeczności lokalnej. Spotkanie podczas konferencji będzie również okazją do wysłuchania ciekawych wykładów eksperckich i podsumowujących.

Na zakończenie warto podkreślić, że wszystkie informacje i materiały z projektu są sukcesywnie udostępniane na stronie projektu (<https://ecomy.irmir.pl>) oraz na Facebooku (<https://tiny.pl/9hcj7>).

ZAPISY NA WARSZTATY

Istnieje również możliwość zgłoszenia biernego uczestnictwa w warsztatach przeprowadzonych w III etapie projektu w okresie od września 2021 do maja 2022 roku. Zgłoszenie takie można przesłać przez formularz kontaktowy na stronie: <https://ecomy.irmir.pl/kontakt/>. Serdecznie zapraszamy wszystkich zainteresowanych. ■

EDUKACJA DLA SANACJI PRZESTRZENNEJ

Depositphotos/weerapat

Stanowiący odpowiedź na zmiany klimatyczne międzynarodowy projekt EDINA jest innowacyjnym działaniem na rzecz poprawy efektywności energetycznej na obszarach rewitalizacji polskich miast.

EMILIA GROTOWSKA

Instytut Rozwoju Miast i Regionów

Projekt EDINA, realizowany przez Instytut Rozwoju Miast i Regionów (IRMiR) wraz z dwoma partnerami: Fundacją Poszanowania Energii (FPE) oraz Housing Initiative for Eastern Europe (IWO e.V.), jest częścią Europejskiej Inicjatywy Klimatycznej (EUKI). EUKI jest instrumentem finansowania projektów przez niemieckie Federalne Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Nuklearnego (BMU). Konkurs EUKI na pomysły projektowe jest realizowany przez Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, a jego nadrzędnym celem jest wspieranie współpracy w dziedzinie klimatu w Unii Europejskiej (UE) w celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.

EFEKTYWNOŚĆ NA KALKULATORZE

Projekt „EDINA – Rozwój efektywności energetycznej w Specjalnych Strefach Rewitalizacji (SSR) i na obszarach miejskich” zakłada serię działań, w tym spotkań informacyjnych, warsztatów i szkoleń pilotażowych, poświęconych poprawie efektywności energetycznej remontowanych budynków zlokalizowanych na obszarach rewitalizacji w Polsce. Celem projektu jest również opracowanie narzędzi, których wykorzystanie ułatwi prowadzenie remontów zmierzających do poprawy efektywności energetycznej budynków na obszarach rewitalizacji, gdzie nieuregulowane stosunki własnościowe lub konflikty przestrzenne

utrudniały do tej pory podejmowanie działań na wcześniejszych etapach realizacji.

Przygotowane w ramach projektu poradniki i opracowania będą zawierać informacje na temat stosowania dotacji z budżetu gminy oraz popularyzować wiedzę z zakresu korzystania z różnych instrumentów prawnych Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Na bazie kalkulatora efektywności finansowej projektu pilotażowego w zakresie rewitalizacji w Wałbrzychu – <https://kalkulator.rewitalizacja.walbrzych.pl/app> – zostanie rozbudowany kalkulator efektywności energetycznej. Opracowany zostanie również „Narzędziownik” (toolkit) zawierający metody, wytyczne i standardy w zakresie poprawy efektywności energetycznej.

Kluczowym elementem strategii EDINA jest promowanie standardów efektywności energetycznej i wprowadzanie ich do programów rewitalizacji w Polsce. Skuteczność tych standardów zostanie zwiększona poprzez podniesienie świadomości na temat możliwości wykorzystania specjalnych instrumentów prawnych i dotacji publicznych do poprawy efektywności energetycznej budynków zlokalizowanych w Specjalnych Strefach Rewitalizacji. Standardy dotyczące efektywności energetycznej będą szeroko popularyzowane wśród wszystkich 1500 gmin, w których obowiązują programy rewitalizacyjne. Takie podejście ma na celu zwiększenie kompetencji odbiorców w zakresie wykorzystania odpowiednich narzędzi do poprawy efektywności energetycznej budynków w sektorze prywatnym, w tym budynków o złożonej strukturze

własności. Integralną częścią projektu będą szkolenia dla co najmniej 120 praktyków z gmin, gdzie obowiązują programy rewitalizacji.

Informacje o projekcie zostały zamieszczone już na stronie internetowej Europejskiej Inicjatywy Klimatycznej (<https://www.euki.de/en/euki-projects/edina/>). Wypracowane metody i produkty zostaną również rozpowszechnione wśród podmiotów prywatnych i publicznych w Polsce oraz na Litwie, Łotwie i Węgrzech.

POD OKIEM PRAKTYKÓW

Od początku w projekcie są obecni praktycy – przedstawiciele dziewięciu gmin (Bytom, Łódź, Kalisz, Opole Lubelskie, Ośno Lubuskie, Płock, Polkowice, Świnoujście, Włocławek), którzy są liderami w przeprowadzaniu działań rewitalizacyjnych. Grupa ta współpracuje z ekspertami IRMiR, FPE i IWO w opracowaniu wytycznych na temat wykorzystania instrumentów Specjalnych Stref Rewitalizacji do poprawy efektywności energetycznej w remontowanych budynkach prywatnych. Wytyczne te zostaną rozpowszechnione wśród szerokiej grupy interesariuszy, do której należą urzędnicy gminni, w których obowiązują programy rewitalizacyjne, w szczególności gminne programy rewitalizacji. Wśród odbiorców wytycznych są również mieszkańcy obszarów objętych rewitalizacją, właściciele nieruchomości, zarządcy nieruchomości, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, stowarzyszenia budownictwa społecznego oraz organizacje pozarządowe.

lania remontowe wspierane przez dotacje, finansowane z budżetów miast, przyczyniają się do poprawy warunków życia mieszkańców, efektywności energetycznej budynków, estetyki poszczególnych ulic i całych obszarów rewitalizacji. Jednym z elementów warsztatów było określenie przez uczestników wyzwań i działań w zakresie efektywności energetycznej w polskich miastach oraz poszukiwanie inspiracji z niemieckich miast, uwzględniających polskie uwarunkowania. Przeważały opinie, że działania na obszarach rewitalizacji dotyczą przede wszystkim interwencji termomodernizacyjnych i wymiany źródeł ciepła na bardziej efektywne.

„NARZĘDZIOWNIK” SZKOLENIOWY

Miasta zaczynają także realizować projekty związane z błękitno-zieloną infrastrukturą oraz w sferze mobilności. Główne wyzwania, zidentyfikowane przez przedstawicieli miast, dotyczą infrastruktury zlokalizowanej w historycznych centrach. Wiąże się ze strukturą zabudowy o zabytkowym charakterze, która jest pod opieką konserwatorską. Uczestnicy warsztatów opisywali podejście swoich miast do zróżnicowania poziomu dofinansowania w zależności od zakresu i charakteru prac w ramach przyznawanych dotacji w Specjalnych Strefach Rewitalizacji. Podejmowane były również zagadnienia łączenia poprawy efektywności energetycznej z innymi elementami procesu rewitalizacji – z samym programem (diagnozą, celami, przedsięwzięciami), uchwałami (w sprawie dotacji

Elementem strategii EDINA jest promowanie standardów efektywności energetycznej i wprowadzanie ich do programów rewitalizacyjnych

WARSZTATY Z PARTNERAMI

Z zaplanowanych działań zrealizowano dotychczas cztery warsztaty. Pierwsze odbyły się 26 listopada 2020 r. w ramach spotkania inauguracyjnego i dotyczyły zakresu komunikacji wszystkich uczestników projektu EDINA. Głównym celem warsztatów była wymiana doświadczeń praktyków i ekspertów ze wzorcowych miast, posiadających wiedzę z zakresu wdrażania oraz wykorzystywania instrumentów prawnych Specjalnych Stref Rewitalizacji na potrzeby poprawy otoczenia i infrastruktury. W spotkaniu uczestniczył lider projektu – Instytut Rozwoju Miast i Regionów oraz partnerzy – Fundacja Poszanowania Energii oraz Housing Initiative for Eastern Europe. Szczególnymi gośćmi wspierającymi projekt byli przedstawiciele Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej oraz Ministerstwa Klimatu i Środowiska.

Kolejne trzy warsztaty odbyły się między 12 lutego a 12 marca 2021 r. Brali w nich udział przedstawiciele miast, w których obowiązują Specjalne Strefy Rewitalizacji (Bytom, Łódź, Kalisz, Opole Lubelskie, Ośno Lubuskie, Płock, Polkowice, Świnoujście, Włocławek), fundacji zajmujących się efektywnością energetyczną, a także Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej oraz Ministerstwa Klimatu i Środowiska.

Warsztaty były poświęcone dobremu praktykom związanym z efektywnością energetyczną w Niemczech i Polsce. Głównym tematem były dotacje na remonty prywatnych nieruchomości. Dzia-

do remontów) i innymi rozwiązaniami stosowanymi w gminie (np. z programem wymiany pieców). Zaplanowane prace mogłyby być etapowane dzięki łączeniu różnorodnych możliwych źródeł dofinansowania, w tym w ramach programu „Czyste Powietrze” (np. Stop smog czy ulga termomodernizacyjna).

Podczas warsztatów zaprezentowane zostały również zagadnienia związane z efektywnością energetyczną – od charakterystyki energetycznej budynku po kompleksową modernizację, z uwzględnieniem różnych źródeł energii i udziału wielu interesariuszy. Zaakcentowano, że ważną jest kolejność prac remontowych w zintegrowanym podejściu do remontu i być może temu mogłyby posłużyć paszporty energetyczne w formie przewodnika, w jaki sposób podnosić krok po kroku energooszczędność budynku, zwiększając jego klasę energetyczną, i w jaki sposób określić minimalne wymagania na poszczególnych etapach realizowanych prac. Bardzo przydatne w planowanych działaniach byłyby punkty doradcze, które informowałyby o możliwym wsparciu finansowania robót budowlanych na poszczególnych etapach modernizacji budynku. Warto, w sposób kompleksowy, polepszać parametry techniczne budynku, dostosowując się do uwarunkowań lokalnych i celów strategicznych miast.

Na podstawie materiałów szkoleniowych oraz wniosków wyciągniętych ze wszystkich czterech przeprowadzonych do tej pory warsztatów zostanie opracowany wspomniany wcześniej „Narzędziownik”, będący podstawą programu szkoleń.

Rewitalizacja w SSR sprzyja poprawie efektywności energetycznej budynków prywatnych

01

Remonty w Specjalnych Strefach Rewitalizacji nie muszą być jedynie działaniami estetycznymi. Mogą służyć redukcji niskiej emisji i poprawie energetycznych parametrów budynków. Warto, aby były łączone z innymi działaniami w obszarze, szczególnie zazielenianiem wnętrza kwartałowych i przylegających przestrzeni publicznych.

02

Można wspierać poprawę efektywności energetycznej budynków w Specjalnych Strefach Rewitalizacji, chociaż termomodernizacja nie jest wymieniona w katalogu nakładów koniecznych w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

03

Poprawę parametrów cieplnych budynków można uzyskać dzięki dotowaniu remontów i/lub przebudowy budynków, która obejmie np. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych oraz wykonanie instalacji przeciwwilgociowej.

04

Wniosek o dotację na remont w Specjalnej Strefie Rewitalizacji nie wymaga audytu energetycznego, ale powinien być przemyślany. Jeśli planowany remont jest rozłożony na kilka lat, poszczególne etapy prac należy zaplanować, uwzględniając kolejne kroki w celu systematycznej poprawy parametrów energetycznych budynku.

NIEMIECKIE PRZYKŁADY

W kolejnym etapie projektu zostanie zorganizowana wizyta studyjna do kilku wybranych miast w Niemczech, która pozwoli na szczegółowe przeanalizowanie projektów z zakresu efektywności energetycznej, realizowanych w niemieckich miastach, które mogą być inspiracją dla praktyków w Polsce. Program wizyty studyjnej zostanie opracowany przy wsparciu partnerów niemieckiej sieci IWO. Zebrane podczas wizyty cenne informacje i wskazówki zostaną dołączone do „Narzędziownika”.

Program projektu EDINA przewiduje jeszcze rekrutację co najmniej 120 uczestników i przeprowadzenie sześciu szkoleń pilotażowych dla interesariuszy ze Specjalnych Stref Rewitalizacji oraz gmin, które zadeklarują, iż wdrożyły rekomendacje wynikające z projektu, tj. realizujące proces rewitalizacji, posiadające lub planujące różne programy dotacyjne, np. na wymianę pieców czy programy konserwatorskie. Szkolenia obejmą pracowników samorządowych, zarządców nieruchomości, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych.

Głównym celem szkoleń jest wsparcie pracowników samorządowych, a także pozostałych interesariuszy zaangażowanych w proces rewitalizacji, co może przyczynić się do zwiększenia liczby energooszczędnych rozwiązań podczas remontów prywatnych zasobów mieszkaniowych. Praktycy zaangażowani we wdrażanie programów rewitalizacji są kluczem do skutecznego wprowadzania dobrych doświadczeń w zakresie poprawy efektywności energetycznej zarówno remontowanych budynków,

jak i ich otoczenia. Zaangażowanie mieszkańców danego obszaru w proces rewitalizacji, poprzez dedykowane im szerokie działania informacyjne i partycypacyjne, jest ważne z punktu widzenia podnoszenia świadomości na tematy związane z oszacowaniem potencjału oszczędności energii, wynikającego z przeprowadzonych działań remontowych oraz możliwości wykorzystania dostępnych technologii, instrumentów i programów finansowych dedykowanych obszarom objętym procesem rewitalizacji. W daleko idącej perspektywie z pewnością przyczyni się to do redukcji emisji gazów cieplarnianych i złagodzenia szeroko narastających zmian klimatycznych.

Szkolenia będą dotyczyły między innymi zagadnień związanych z tworzeniem warunków do poprawy efektywności energetycznej w procesach rewitalizacji (programowanie narzędzi wsparcia, łączenie źródeł finansowania, dobre praktyki dotacyjne w SSR z udziałem przedstawicieli z miast) oraz sposobów poprawy efektywności energetycznej w procesach inwestycyjnych – założenia techniczne. Dodatkowymi zagadnieniami będą niemieckie rozwiązania w zakresie urbanistyki na rzecz poprawy klimatu i środowiska miejskiego. Część warsztatowa poświęcona będzie omówieniu standardów z wypracowanego do tej pory „Narzędziownika”.

Przeprowadzenie spotkań planowane jest na rok 2022, w formie stacjonarnej, w sześciu wybranych miastach Polski. Program szkolenia będzie powtarzalny dla każdej lokalizacji. W przypadku zainteresowania udziałem w szkoleniach większej liczby osób przewiduje się uruchomienie spotkań w formie online. ■

Supported by:

Federal Ministry
for the Environment, Nature Conservation
and Nuclear Safety

European
Climate Initiative
EUKI

IRMiR INSTYTUT
ROZWOJU MIAST
I REGIONÓW

FUNDACJA
POSZANOWANIA
ENERGII

based on a decision of the German Bundestag

KONGRES POLITYKI MIEJSKIEJ – WOKÓŁ AKTUALIZACJI ŚWIATOWEGO FORUM MIEJSKIEGO I KRAJOWEJ POLITYKI MIEJSKIEJ, KATOWICE, 7-8 CZERWCA 2021

W początku czerwca br. odbył się kolejny, dwudniowy Kongres Polityki Miejskiej, będący największym w Polsce cyklicznym wydarzeniem poświęconym problematyce rozwoju miast. Ze względu na ograniczenia związane z pandemią koronawirusa wydarzenie zostało zorganizowane w formule hybrydowej. Wzięło w niej udział 257 panelistów i niemal 4 tys. uczestników. Kongres został poświęcony przede wszystkim aktualizacji krajowej polityki miejskiej i Światowego Forum Miejskiego (World Urban Forum). To wydarzenie, którego organizatorem jest UN-Habitat – Program Narodów Zjednoczonych ds. Osiedli Ludzkich, cyklicznie odbywa się co dwa lata w różnych miastach na całym świecie. Jest to najważniejsze globalne forum poświęcone wyzwaniom urbanizacji i tematyce zrównoważonego rozwoju miast. Już za rok gospodarzem tego światowego wydarzenia będą Katowice. Pierwszy dzień Kongresu zdominowały dyskusje związane z aktualizacją krajowej polityki miejskiej. Ważnym wątkiem były także zagadnienia związane z toczącymi się zmianami legislacyjnymi w planowaniu przestrzennym na szczeblu krajowym. Oprócz tego na uczestników czekał szereg paneli dyskusyjnych i prezentacji eksperckich.

WIĘCEJ INFORMACJI: WWW.KONGRES.MIASTA.PL

KRAJOWA POLITYKA MIEJSKA – DYSKUSJA NT. NOWYCH ROZWIĄZAŃ, KATOWICE, 7-8 CZERWCA 2021

Z inicjatywy Obserwatorium Polityki Miejskiej w Instytucie Rozwoju Miast i Regionów przez ostatnie miesiące ponad 180 ekspertów, reprezentujących różne środowiska, przygotowywało w kontekście kluczowych wyzwań propozycje rozwiązań do nowej krajowej polityki miejskiej. Były one przedmiotem dyskusji podczas Kongresu Polityki Miejskiej. Wskazanie wyzwań i propozycje ich rozwiązań zostały opracowane i zgrupowane wokół sześciu tematów:

1. kształtowanie przestrzeni,
2. rozwój gospodarczy i rynek pracy,
3. ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu,
4. transport i mobilność miejska,
5. mieszkalnictwo i polityki społeczne,
6. zarządzanie i finanse publiczne.

Organizatorzy zapraszają do zapoznania się z materiałami na ww. tematy na stronie <https://kongres.miesta.pl/home/ekspertkie-wyzwania-i-rozwiazania-aktualizowana-krajowa-polityka-miejska>. Prosimy o zapoznanie się z nimi i ich skomentowanie poprzez wysłanie uwag na adres opm@irmir.pl.

POLSKI ŁĄD – STRATEGIA PRZEWYCIĘŻANIA SKUTKÓW PANDEMII, WARSZAWA, MAJ 2021

W połowie maja koalicja rządowa przedstawiła kompleksowy plan gospodarczej odnowy kraju po przezwyciężeniu pandemii. Wśród tzw. pięciu filarów tego planu znalazły się połączone programy „Mieszkanie bez wkładu własnego” i „Dorm 70 m² bez formalności”. Zapowiedziana możliwość realizacji budynków jednorodzinnych o powierzchni zabudowy do 70 m² bez pozwolenia, kierownika i książki budowy, a jedynie na podstawie zgłoszenia, wzbudziła mieszane reakcje i obawy o to, iż w praktyce jej zastosowanie może pogłębić chaos w zagospodarowaniu przestrzennym kraju. W dokumencie tym wskazuje się m.in. na zakładaną realizację zarówno wielkich programów infrastrukturalnych, jak i na wsparcie rozwoju zwłaszcza małych miejscowości. Zakłada się w nim także wprowadzenie nowych, powszechnie obowiązujących standardów urbanistycznych, które zagwarantują dostęp do podstawowych usług społecznych, takich jak szkoły, przedszkola czy tereny zielone, a także dysponowanie od 2025 r. w każdej gminie planem ogólnym, powiązany ze strategią rozwoju, który w elastyczny sposób będzie określał ramy lokalizacyjne dla nowej zabudowy i uwzględniał istniejące potrzeby rozwojowe gmin, a także będzie podstawą dla szczegółowych rozstrzygnięć, jakie zapadną na poziomie planu zabudowy.

RAPORT TUP W SPRAWIE NOWELIZACJI PRZEPISÓW O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM, WARSZAWA, CZERWIEC 2021

Raport zawiera propozycje zmian w przepisach dla planowania przestrzennego, mieszczące się w ramach dotychczasowych, generalnych założeń systemowych w aspekcie zarówno uwarunkowań prawno-ustrojowych, jak i rozwiązań strukturalnych. Uwzględnia się w nim toczącą się od dłuższego czasu dyskusję o podstawach prawnych planowania przestrzennego, w ramach których m.in. uznano, że w drodze nowelizacji obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i tzw. ustaw odrębnych można osiągnąć w niemałym stopniu wielokrotnie deklarowane cele systemowej reformy planowania przestrzennego w Polsce. Raport został podzielony na pięć obszarów tematycznych. Obszary te obejmują takie zagadnienia jak: decyzja o warunkach zabudowy, studium gminy, plan miejscowy i aspekty prawno-finansowe. Zaproponowane zmiany mogą, zdaniem autorów raportu, być uwzględnione w tzw. małej nowelizacji wspomnianej ustawy.

WIĘCEJ INFORMACJI: TUP.ORG.PL

Informację przygotował arch. Janusz Korzeń, TUP

nr 8/2021 (wydanie sierpniowe)
„Rozwój i Środowisko”

WYDAWCA:

Abrys Sp. z o.o.
60-124 Poznań,
ul. Daleka 33
tel. 539 549 453
przeglądkomunalny@abrys.pl

„ROZWÓJ I ŚRODOWISKO” REDAGUJE:
Tomasz Małecki, redaktor prowadzący
Barbara Kostrzevska, adiustacja i korekta
DoraDesign Dorota Kalińska-Luczak, infografika

RADA PROGRAMOWA „ROZWÓJ I ŚRODOWISKO”:
dr hab. Maciej Bors, prof. nadzw. WST Katowice,
I wiceprezes Towarzystwa Urbanistów Polskich
dr Aleksandra Jadach-Sepiolo, zastępca dyrektora,
Instytut Rozwoju Miast i Regionów

Janusz Korzeń, członek Rady TUP
Joanna Proniewicz,
rzecznik prasowy Związku Miast Polskich
Tomasz Małecki, sekretarz Rady Programowej,
redaktor „Przeglądu Komunalnego”
Andrzej Porawski,
dyrektor Biura Związku Miast Polskich
dr Waldemar Siemiński,
Instytut Rozwoju Miast i Regionów
Piotr Talaga, redaktor naczelny wydawnictw Abrys

FOT. NA OKŁADCE: Depositphotos/scusi0-9/peshkova
© Copyright by Abrys

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo skracania artykułów, a także zmiany ich tytułów. Przedruk artykułów lub ich fragmentów wymaga zgody wydawcy. Artykuły nie zawsze odzwierciedlają poglądy redakcji. Treść ogłoszeń jest zamieszczana na odpowiedzialność PT Zamawiających. Redakcja zastrzega sobie możliwość odmówienia zamieszczenia ogłoszenia niezgodnego z interesem wydawcy. Materiały graficzne wykorzystywane w numerze, nieposiadające podpisu autora, dostarczane są przez reklamodawców i autorów tekstów.

PARTNERZY MERYTORYCZNI:

